Auditdienst Rijk
Ministerie van Financiën

Accountantsrapport bij Voortgangsrapportage 29 van de projecten Zandmaas en Grensmaas

Colofon

Titel	Accountantsrapport bij Voortgangsrapportage 29 van de projecten Zandmaas en Grensmaas
Uitgebracht aan	Tweede Kamer der Staten-Generaal
Datum	8 april 2016
Kenmerk	ADR/2016/486

Inlichtingen
Auditdienst Rijk
070-342 7700

1 Inleiding

1.1 Opdracht

De projecten Zandmaas en Grensmaas zijn voortgekomen uit het in 1995 door het Kabinet gepresenteerde Deltaplan Grote Rivieren. Op 18 april 1997 is door de Minister van het voormalige ministerie van Verkeer en Waterstaat, de provincie Limburg en de Minister van het voormalige ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit een bestuursovereenkomst gesloten voor het Maasproject. Het Maasproject omvat de projecten Grensmaas, Zandmaas en Maasroute en wordt uitgevoerd door Rijkswaterstaat. Het project Maasroute is door de Tweede Kamer niet aangewezen als groot project en valt derhalve buiten deze rapportage.

In het kader van de Regeling grote projecten dient bij voortgangsrapportages periodiek een accountantsrapport gevoegd te worden met een oordeel over:

- de beheersing en het beheer van het project waaronder begrepen de toereikendheid van de projectorganisatie, de kwaliteit van de bestuurlijke informatievoorziening, de werking van de administratieve organisatie en de werking van het systeem van interne controle;
- de kwaliteit en de volledigheid van de in de voortgangsrapportage opgenomen financiële en niet-financiële informatie.

Het onderzoek is uitgevoerd in opdracht van de Minister van Infrastructuur en Milieu

1.2 Beschrijving van het object van onderzoek

Wij hebben voortgangsrapportage 29 met als peildatum 31 december 2015, die als bijlage bij dit rapport is gevoegd, onderzocht. Deze voortgangsrapportage is opgesteld onder de verantwoordelijkheid van de Minister van Infrastructuur en Milieu.
De beheersing en het beheer van de projecten, zoals dat in de periode 1 januari 2015 tot en met 31 december 2015 plaatsvond, is eveneens door ons onderzocht.

Het is onze verantwoordelijkheid om:
- een controleverklaring af te geven met betrekking tot de in de Voortgangsrapportage 29 verantwoorde aangegane verplichtingen, uitgaven en ontvangsten over de periode 1 januari 2015 tot en met 31 december 2015;
- feitelijk de volledigheid vast te stellen van de in de Voortgangsrapportage 29 opgenomen financiële informatie en niet-financiële informatie in relatie tot de eisen gesteld in artikel 12 van de Regeling grote projecten;
- conclusies te formuleren over:
  - het proces van totstandkoming (ordelijk, controleerbaar en deugdelijk) van de in de voortgangsrapportage 29 opgenomen toekomstgerichte financiële informatie;
  - het proces van totstandkoming (ordelijk, controleerbaar en deugdelijk) van de in de voortgangsrapportage 29 opgenomen niet-financiële informatie;
  - de beheersing en het beheer van de project in de periode 1 januari 2015 tot en met 31 december 2015.

2 De in de Voortgansrapportage 29 verantwoorde verplichtingen, uitgaven en ontvangsten

Goedkeurende controleverklaring bij de financiële verantwoording in de voortgangsrapportage van een door de Tweede Kamer aangewezen groot project

CONTROLEVERKLARING VAN DE ONAFHANKELIJK ACCOUNTANT

Afgegeven ten behoeve van de Tweede Kamer der Staten Generaal.

Verklaring betreffende de in de voortgangsrapportage 29 opgenomen financiële verantwoording

Wij hebben de in de bijlage van dit rapport opgenomen financiële verantwoording over de periode 1 januari 2015 tot en met 31 december 2015 van de projecten Zandmaas en Grensmaas gecontroleerd. Deze financiële verantwoording bestaat uit de totale mutaties in 2015 in de uitgaven, ontvangsten en aangegane verplichtingen zoals deze in de tabellen 6, 7 en 8 van de voortgangsrapportage 29 zijn opgenomen

Verantwoordelijkheid van de Minister van Infrastructuur en Milieu

De minister van Infrastructuur en Milieu is verantwoordelijk voor het opmaken van de financiële verantwoording die de aangegane verplichtingen, uitgaven en ontvangsten getrouw dient weer te geven, in overeenstemming met de vereisten voor financiële verslaggeving zoals opgenomen in de Comptabiliteitswet 2001, de daaruit voortvloeiende regelgeving en de Regeling grote projecten . De minister is tevens verantwoordelijk voor de comptabele rechtmatigheid van de in de financiële verantwoording opgenomen aangegane verplichtingen, uitgaven en ontvangsten. Voorts is de minister verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing als zij noodzakelijk acht om het opmaken van de financiële verantwoording en de naleving van de eis van comptabele rechtmatigheid mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude of fouten.

Verantwoordelijkheid van de accountant

Onze verantwoordelijkheid is het geven van een oordeel over de financiële verantwoording, alsmede over de comptabele rechtmatigheid van de in deze verantwoording opgenomen aangegane verplichtingen, uitgaven en ontvangsten op basis van onze controle. Wij hebben onze controle verricht in overeenstemming met Nederlands recht, waaronder de Nederlandse controlestandaarden. Dit vereist dat wij voldoen aan de voor ons geldende ethische voorschriften en dat wij onze controle zodanig plannen en uitvoeren dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de financiële verantwoording geen afwijkingen van materieel belang bevat.
Een controle omvat het uitvoeren van werkzaamheden ter verkrijging van controle-informatie over de bedragen en de toelichtingen in de financiële verantwoording. De geselecteerde werkzaamheden zijn afhankelijk van de door de accountant toegepaste oordeelsvorming, met inbegrip van het inschatten van de risico's dat de financiële verantwoording een afwijking van materieel belang bevat als gevolg van fraude of fouten.

Bij het maken van deze risico-inschattingen neemt de accountant de interne beheersing in aanmerking die relevant is voor het opmaken van de financiële verantwoording en voor het getrouwe beeld daarvan alsmede voor de comptabele rechtmatigheid van de in deze verantwoording opgenomen aangegane verplichtingen, uitgaven en ontvangsten, gericht op het opzetten van controlewerkzaamheden die passend zijn in de omstandigheden. Deze risico-inschattingen hebben echter niet tot doel een oordeel tot uitdrukking te brengen over de effectiviteit van de interne beheersing. Een controle omvat tevens het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en van de redelijkheid van de door de minister gemaakte schattingen, alsmede een evaluatie van het algehele beeld van de financiële verantwoording.
Wij zijn van mening dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is om een onderbouwing voor ons oordeel te bieden.

Oordeel betreffende de in de voortgangsrapportage opgenomen financiële verantwoording

Naar ons oordeel geeft de financiële verantwoording een getrouw beeld van de aangegane verplichtingen, uitgaven en ontvangsten in overeenstemming met de vereisten voor financiële verslaggeving zoals opgenomen in de Comptabiliteitswet 2001, de daaruit voortvloeiende regelgeving en de Regeling grote projecten.
Voorts zijn wij van oordeel dat de in deze financiële verantwoording opgenomen aangegane verplichtingen, uitgaven en ontvangsten voldoen aan de eis van comptabele rechtmatigheid als bedoeld in bepaling 5.15 van de Regeling rijksbegrotingsvoorschriften 2016.

Den Haag, 8 april 2016

Auditdienst Rijk
Ministerie van Financiën

drs. T.L. Enting-Beijering RA

3 De volledigheid en de totstandkoming van de in de voortgangsrapportage 29 opgenomen informatie en de beheersing en het beheer van de projecten

3.1 Inleiding

In dit hoofdstuk zijn conclusies geformuleerd met betrekking tot de volledigheid van de financiële en niet-financiële informatie in voortgangsrapportage 29 in relatie tot de gestelde eisen in de Regeling grote projecten, met betrekking tot het proces van totstandkoming van de toekomstgerichte financiële informatie en de niet-financiële informatie en met betrekking tot de beheersing en het beheer van de projecten.

De Minister van Infrastructuur en Milieu is verantwoordelijk voor het opstellen van de voortgangsrapportage.

Wij hebben ons onderzoek verricht in overeenstemming met Nederlands recht, waaronder Standaard 3000 '*Assurance-opdrachten anders dan opdrachten tot controle en beoordeling van historische financiële informatie*' voor de totstandkoming van de niet-financiële informatie en de projectbeheersing en beheer en Standaard 3400 '*Onderzoek van toekomstgerichte financiële informatie*'. Dienovereenkomstig hebben wij ons onderzoek zodanig gepland en uitgevoerd dat een redelijke mate van zekerheid is verkregen voor onze conclusies met betrekking tot de door ons onderzochte punten. Een assurance-opdracht omvat onder meer een onderzoek door middel van deelwaarnemingen van relevante gegevens.

Wij zijn van mening dat de door ons verkregen assurance-informatie voldoende en geschikt is als basis voor onze conclusies.

Als laatste hebben wij voor de feitelijke vaststelling van de volledigheid van de in de Voortgangsrapportage 29 opgenomen financiële informatie en niet-financiële informatie in relatie tot de eisen gesteld in artikel 12 van de Regeling grote projecten de Standaard 4400 '*Specifiek overeengekomen werkzaamheden*' gehanteerd.

3.2 Criteria

De volledigheid van de in voortgangsrapportage 29 opgenomen financiële en niet-financiële informatie hebben wij vastgesteld aan de hand van de eisen die hieraan worden gesteld in de Regeling grote projecten art. 12.

Daarnaast zijn eventuele aanvullende afspraken met de Tweede Kamer over de in de voortgangsrapportage op te nemen financiële en niet- financiële informatie van belang.

Met betrekking tot de totstandkoming van toekomstgerichte financiële informatie en de totstandkoming van de niet-financiële informatie geldt als eis dat de desbetreffende informatie op een ordelijke, controleerbare en deugdelijke wijze tot stand komt.

De belangrijkste in dat kader vast te stellen aspecten zijn dat:

- de verantwoordelijkheden en bevoegdheden goed in het totstandkomingproces zijn belegd;
- het totstandkomingproces achteraf reconstrueerbaar is;
- de informatie die als uitkomst van het totstandkomingproces is opgeleverd op volledige en juiste wijze in de voortgangsrapportage is opgenomen.

Verder geldt dat de toekomstgerichte financiële informatie en niet-financiële informatie niet strijdig mag zijn met elkaar en met andere in de voortgangs-rapportage opgenomen informatie. Waar nodig dient de niet-financiële informatie te zijn voorzien van een duidelijke bronvermelding.

De beheersing en het beheer van de projecten zijn door ons beoordeeld aan de hand van het specifiek voor de projecten Zandmaas en Grensmaas ontwikkelde beheersmodel. Dit beheersmodel beschrijft onder andere de inrichting van de programmaorganisatie en de beheersmaatregelen met betrekking tot het risicomanagement, de planning en de voortgangsbewaking, de interne en externe informatievoorziening, het budgetbeheer, het scopebeheer, het beheer van de post onvoorzien en de toepassing van het instrument auditing.

Naast dit beheersmodel zijn de in artikel 12 van de Regeling genoemde aspecten van toepassing, alsmede de eventueel door de Tweede Kamer aanvullend gestelde eisen.

3.3 Samenvatting van de verrichte werkzaamheden

3.3.1 De volledigheid van de in de voortgangsrapportage opgenomen financiële en niet-financiële informatie

Ter zake van de volledigheid van de in de voortgangsrapportage opgenomen financiële en niet-financiële informatie, zijn wij feitelijk nagegaan of de volgens artikel 12 van de Regeling grote projecten op te nemen informatie is opgenomen in de voortgangsrapportage. Wij zijn feitelijk nagegaan of de aanvullende afspraken met de Tweede Kamer in over de in de voortgangsrapportage op te nemen financiële en niet-financiële informatie zijn nagekomen.

3.3.2 Het proces van totstandkoming van de in de voortgangsrapportage opgenomen toekomstgerichte financiële informatie

Ter zake van de in de voortgangsrapportage opgenomen toekomstgerichte financiële informatie zijn wij nagegaan of deze ordelijk, controleerbaar en deugdelijk tot stand is gekomen. Voorts zijn wij nagegaan dat de opgenomen toekomstgerichte financiële informatie niet strijdig is met de historische financiële informatie en de niet-financiële informatie in de voortgangsrapportage.

Het proces van totstandkoming van de in de voortgangsrapportage opgenomen niet-financiële informatie

Ter zake van de in de voortgangsrapportage opgenomen niet-financiële informatie zijn wij nagegaan of deze informatie ordelijk, controleerbaar en deugdelijk tot stand is gekomen.
Voorts zijn wij nagegaan dat de opgenomen niet-financiële informatie niet strijdig is met de financiële informatie in de voortgangsrapportage.

3.3.3 *De beheersing en het beheer van de projecten*

Wij hebben de opzet, het bestaan en de werking van specifieke onderdelen van de programmaorganisatie - waaronder de administratieve processen en interne controlemaatregelen - beoordeeld aan de hand van het binnen het ministerie van Infrastructuur en Milieu vastgestelde beheersmodel voor de projecten Zandmaas en Grensmaas. Dit hebben wij risicogericht gedaan door middel van interviews en de beoordeling van de relevante documentatie ter zake.

3.4 Vaststelling

Op grond van ons onderzoek komen wij tot de volgende feitelijke vaststelling:

3.4.1 *De volledigheid van de in de voortgangsrapportage opgenomen financiële en niet-financiële informatie*

Wij hebben feitelijk vastgesteld dat de in artikel 12 van de Regeling grote projecten voorgeschreven financiële en niet-financiële informatie is opgenomen in de voortgangsrapportage.

3.5 Conclusies

Op grond van ons onderzoek komen wij tot de volgende conclusies:

3.5.1 *De totstandkoming van de informatie*

Het proces van totstandkoming van de in de voortgangsrapportage opgenomen toekomstgerichte financiële informatie

De in de voortgangsrapportage opgenomen toekomstgerichte financiële informatie is ordelijk, controleerbaar en deugdelijk tot stand gekomen.
Wij hebben vastgesteld dat de in de voortgangsrapportage opgenomen toekomstgerichte financiële informatie, voor zover wij dat kunnen beoordelen, niet strijdig is met de historische financiële informatie en de niet-financiële informatie.

Het proces van totstandkoming van de in de voortgangsrapportage opgenomen niet-financiële informatie

De in de voortgangsrapportage opgenomen niet-financiële informatie is ordelijk, controleerbaar en deugdelijk tot stand gekomen.
Wij hebben vastgesteld dat de in de voortgangsrapportage opgenomen niet-financiële informatie, voor zover wij dat kunnen beoordelen, niet strijdig is met de financiële informatie.

3.5.2 *De beheersing en het beheer van de programma*

De opzet, het bestaan en de werking van de beheersing en het beheer van de projecten Zandmaas en Grensmaas voldeed in de periode 1 januari 2015 tot en met 31 december 2015 aan de eisen zoals gesteld in het binnen het ministerie van Infrastructuur en Milieu vastgestelde beheersmodel voor de projecten Zandmaas en Grensmaas.

3.6 Bevindingen

Sluitstukkaden

In ons accountantsrapport bij VGR 27 hebben wij aangekondigd in 2015 onderzoek te doen naar de borging van de comptabele rechtmatigheid van de afrekeningen met de waterschappen in het kader van de te realiseren sluitstukkaden. Dit onderzoek heeft aangetoond dat de comptabele rechtmatigheid geborgd is en dat de projectbeheersing door het project Zandmaas van de door de waterschappen uit te voeren sluitstukkaden op orde is.

Bemensing ondersteunende functies projectbeheersing

Bij Rijkswaterstaat is eind 2015 de beweging ingezet om een belangrijk deel van de inhuurcontracten om te zetten naar uitbestedingcontracten, waarbij het uitgangspunt is om de integrale ondersteuning van het projectmanagement van een project aan één externe partij te gunnen. Bij de projecten Zandmaas en Grensmaas worden de ondersteunende functies van de verschillende onderdelen van het projectmanagement op dit moment nog vanuit meerdere externe partijen ingevuld. Een dergelijke omzetting kan een niet te onderschatten kennisverlies opleveren, hetgeen dan een risico oplevert voor de afronding van de projecten Zandmaas (sluitstukkaden) en de Grensmaas (oplevering hoogwaterdoelstelling in 2017).

Fusie waterschappen

Medio 2014 is daarenboven door Provinciale Staten van Limburg besloten dat Waterschap Roer en Overmaas en Waterschap Peel en Maasvallei per 31 december 2016 worden opgeheven en Waterschap Limburg (de fusieorganisatie van beide waterschappen) met ingang van 1 januari 2017 wordt ingesteld. Inherent aan een fusieproces is dat dit van de betrokken organisaties veel naar binnen gerichte inspanning vraagt welke dan niet op het productieproces is gericht. Daarbij kan sprake zijn van personele herindeling en herbezetting. Ook deze ontwikkeling kan een risico vormen voor de voortgang van de uit te voeren maatregelen door het waterschap en het kennisbehoud binnen de projectteams van het waterschap.

Omdat bovengenoemde ontwikkelingen elkaar kunnen versterken, vragen wij het projectmanagement om hiervoor in 2016 bijzondere aandacht te hebben.

Wij zijn gaarne tot nadere toelichting bereid.

Den Haag, 8 april 2016

Auditdienst Rijk
Ministerie van Financiën

drs. T.L. Enting-Beijering RA

Bijlage

Auditdienst Rijk
Postbus 20201
2500 EE Den Haag
(070) 342 77 00

29E VOORTGANGSRAPPORTAGE ZANDMAAS EN GRENSMAAS

1 JULI – 31 DECEMBER 2015

Werken aan
de Maas van morgen

Inhoud

Samenvatting

Voortgang algemeen
In het tweede half jaar van 2015 is er hard gewerkt. Veel projecten zijn afgerond en er is dan ook sprake van stevige voortgang. Binnen het deelprogramma Zandmaas zijn er maar liefst zes projecten gereedgekomen. Hierdoor heeft het deelprogramma de hoogwaterdoelstelling voor het grootste deel gerealiseerd.
Daarnaast is binnen het programma Grensmaas de locatie Aan de Maas gereed. Dit is de tweede locatie na Borgharen. Bovendien zijn de prioritaire kademaatregelen bij Geulle aan de Maas, Aasterberg, Brachterbeek en Merum afgerond.

Voortgang Zandmaas
Het deelprogramma Zandmaas heeft de hoogwaterdoelstelling op 31 december 2015 voor het overgrote deel bereikt. Met de realisatie van de laatste zes projecten in het tweede half jaar van 2015 zijn alle zeventien maatregelen van het deelprogramma Zandmaas gereed. Zo zijn nu de ontgravingen voor de zomerbedverdieping Sambeek (inclusief het restant van het stuwpand Grave) gereed. In juli is de laatste 10 cm peilopzet in het stuwpand Sambeek gerealiseerd. Begin oktober zijn de ontgravingswerkzaamheden voor de zuidelijke hoogwatergeul Well Aijen afgerond. De noordelijke hoogwatergeul Well Aijen en de hoogwatergeul Lomm hebben hun beoogde bijdrage aan de hoogwaterstandsdoelstelling bereikt. Ook de aanleg van het retentiebekken Lateraalkanaal-West is gereed: het retentiebekken is in werking.
Dit betekent dat er dit half jaar extra ruimte voor de Maas is gekomen door drie nieuwe hoogwatergeulen (Lomm, Well Aijen Zuid en een deel van Well Aijen Noord) en de rivierverruiming door zomerbedverdieping (Sambeek). Daarnaast is een overloopgebied gecreëerd (Lateraalkanaal-West), waar water kan worden vastgehouden. Negatieve effecten zijn gemitigeerd (verzacht) door de peilopzet (bij Sambeek). De zelfrealisatoren ontgraven nog verder. Bij Well Aijen Noord wordt nog gewerkt aan de hoogwatergeul in combinatie met de aanleg van Maaspark Well en bij Lomm wordt gewerkt aan de gebiedsontwikkeling Lomm +. De werkzaamheden Maaspark Well en Lomm + maken geen onderdeel uit van de scope van Zandmaas.
Om de aanvullende waterstandsdaling te realiseren die op basis van herinterpretatie van brongegevens nodig bleek bij Well Aijen is overeengekomen met de zelfrealisator om zo spoedig mogelijk de restopgave van 3-4 cm te realiseren. Door de vergunningprocedures is deze versnelling in 2015 niet meer gelukt en zal de restopgave zo snel mogelijk in 2016 worden gerealiseerd. De restopgave betekent overigens niet dat de waterveiligheid in gevaar is.

Voor de natuurdoelstelling Zandmaas is inmiddels 396 ha beschikbaar, zodat er nog een opgave voor grondverwerving van 31 ha resteert. Op dit moment zijn er nog ontbrekende schakels in de voorziene aaneengesloten natuurcorridor. Dit komt omdat er gewerkt wordt volgens het uitgangspunt van vrijwillige verkoop van gronden door eigenaren. Gekeken wordt op welke wijze en met welke inspanning zoveel mogelijk van de resterende opgave wordt gerealiseerd. Mogelijkheden daarvoor zijn onteigening, verwerven van alternatieve gronden en het oprekken van de termijn van minnelijke verwerving.

Voortgang Grensmaas
Het Consortium Grensmaas (CG) werkt op diverse locaties aan het Grensmaasproject.
In Borgharen zijn alle werkzaamheden gereed. In Aan de Maas zijn de afwerking van de dekgronden, de inrichting en de afrondende werkzaamheden ook gereed. De oplevering van beide locaties is voorzien in het eerste half jaar van 2016.
In Itteren vorderen de ontgravingswerkzaamheden gestaag. De locatie dient volgens planning eind 2017 te worden opgeleverd. Vanwege het raakvlak van de locatie Itteren met het passeervak zuid van het Julianakanaal is besloten om -binnen de kaders- de uitvoering van het passeervak zuid aan de scope van het Consortium Grensmaas toe te voegen. Dit betekent dat het werk onderhands aan het

Consortium Grensmaas wordt aanbesteed. In Trierveld/Koeweide verloopt de aanleg van de werkhaven en het voordepot in hoog tempo.

Voortgang prioritaire kademaatregelen
De prioritaire kademaatregelen van Waterschap Roer en Overmaas bij Geulle aan de Maas, Aasterberg, Brachterbeek en Merum (cluster E) zijn in oktober gereedgekomen. Ook heeft de eindafrekening van de dijkverbeteringsmaatregelen bij Maastricht (cluster D) plaatsgevonden. Er is een werkwijze afgesproken hoe een mogelijk budgettekort voor de prioritaire kademaatregelen van Waterschap Peel en Maasvallei kan worden opgelost. Daarna is gestuurd op het nog in 2015 nemen van de projectbesluiten van Eiland van Bergen en Afferden. Dit is gelukt: op 8 december zijn de projectbesluiten genomen. Gestuurd wordt nu op het nemen van de projectbesluiten voor Mook (zo snel mogelijk) en voor de dijkringen van werkpakket 2 bij Lottum, Grubbenvorst en Neer in het tweede kwartaal van 2016. Dit is nog voor de nieuwe Waterwet per 1 januari 2017 van kracht wordt en de normen voor primaire waterkeringen wijzigen. De einddatum van 2020 wordt nog steeds gehaald.

Projectbeheersing
In 2015 is via het auditprogramma Maaswerken (waar Zandmaas en Grensmaas deel van uit maken) vooral aandacht geschonken aan interne kwaliteitsborging op de contractbeheersing. Elk project in uitvoering wordt jaarlijks twee keer geaudit. De focus hierbij ligt op het omgaan met risico's en het sluiten van de projectbeheercyclus. Naast de inhoudelijke audits op het contractbeheersingsproces is in 2015 intensief getoetst op de rechtmatigheid van betalingen. Uit de audits is gebleken dat de interne processen binnen de deelprogramma's Zandmaas en Grensmaas beheerst worden en dat de contractbeheersing op orde is.

Financiën en risico's
Het projectbudget van Zandmaas is in de verslagperiode geïndexeerd tot prijspeil 2015 en bedraagt € 407,2 miljoen. De prognose eindstand is € 2,7 miljoen gedaald tot € 388,4 miljoen en ligt op peildatum 31 december 2015 € 18,8 miljoen onder het beschikbaar budget.
Het projectbudget van Grensmaas is eveneens geïndexeerd tot prijspeil 2015 en bedraagt € 150,5 miljoen. De prognose eindstand is € 0,9 miljoen gedaald tot € 138,8 miljoen en ligt op peildatum 31 december 2015 € 11,7 miljoen onder het beschikbaar budget.

1. Inleiding

1.1 Inleiding

Deze halfjaarlijkse rapportage wordt uitgebracht in het kader van de 'Regeling Grote Projecten' van de Tweede Kamer en betreft de periode van 1 juli tot en met 31 december 2015. De rapportage beschrijft de voortgang van de deelprogramma's Zandmaas en Grensmaas binnen het programma Maaswerken. Tevens is een financiële verantwoording opgenomen waarin vooral aandacht wordt besteed aan afwijkingen ten opzichte van de vorige periode. Tenslotte zijn de risico's van de deelprogramma's in beeld gebracht.

Naast genoemde deelprogramma's maakt het deelprogramma Maasroute deel uit van Maaswerken. Dit deelprogramma is door de Tweede Kamer niet aangewezen als Groot Project en daarom niet meegenomen in deze voortgangsrapportage, uitgezonderd daar waar relevante raakvlakken zijn met Zandmaas en Grensmaas.

1.2 Leeswijzer

Hoofdstuk 2 beschrijft kort de relevante ontwikkelingen in de omgeving van de deelprogramma's Zandmaas en Grensmaas. Na een beschrijving van de essentialia van de deelprogramma's in hoofdstuk 3 beschrijft hoofdstuk 4 de voortgang en de diverse raakvlakken. In hoofdstuk 5 ligt het accent op eventuele scopewijzigingen en mutaties in de planning, de financiën en de belangrijkste risico's ten opzichte van voorgaande rapportages.

2. Het programma in zijn omgeving

Een groot programma als Maaswerken met een lange uitvoeringsduur staat constant onder invloed van zijn omgeving. Naast ruimtelijke ontwikkelingen in en nabij het Maasdal kunnen dat ook veranderingen in beleid en wet- en regelgeving zijn. Daarnaast wordt aandacht besteed aan de communicatie met de omgeving van de Maaswerken en aan Maaswerken in de media.

Op 15 december 2015 heeft de Eerste Kamer de nieuwe Wet Natuurbescherming aangenomen. Deze wet gaat per 1 juli 2016 in en vervangt de Natuurbeschermingswet 1998, de Boswet en de Flora- en Faunawet. Ook is de lijst met beschermde soorten aangepast. Na inwerkingtreding van de nieuwe Wet Natuurbescherming gaat de bevoegdheid voor het verlenen van vergunningen en ontheffingen over van het Rijk (het ministerie van Economische Zaken) naar de Provincie.

Op initiatief van de provincie Limburg wordt de Maasfietsroute ontwikkeld. Hieraan doen intussen meer dan 40 organisaties mee. De fietsroute loopt van bron tot monding: van Frankrijk, België tot in Nederland. Het programma Maaswerken bekijkt hoe aan de Maasfietsroute deelgenomen kan worden.

In september heeft de Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed (RCE) de verwachtingenkaart archeologie opgeleverd. Op basis van de onderzoeken die in het kader van Maaswerken zijn uitgevoerd zijn de verwachtingen ook voor andere delen van Limburg in kaart gebracht. Dit is voor toekomstige projecten in het gebied van groot belang.

In Maastricht is de nevengeul De Kleine Weerd aangelegd ter verbetering van de waterkwaliteit en ter verbetering van de hoogwaterbescherming. De aanleg komt voort uit de Kaderrichtlijn Water.
De Limburgse sportvissers hebben een koepelorganisatie opgericht met als doel "Grensmaas Gezond: herstel van het dynamische karakter van de grindrivier en het bijbehorende visbestand". Sportvisserij Limburg roept RWS op tot samenwerking.

Eind oktober schreef dhr. Rein Dupont, portefeuillehouder Waterkeringen bij Waterschap Peel en Maasvallei, een opinieartikel in de Limburger. Hij haalde aan dat er sinds de grote overstromingen al veel werk is verricht om de kans op weer zo'n verrassing te verkleinen en haalt de werkzaamheden Grensmaas en Zandmaas aan. Maar ook dat nog veel dijken niet veilig zijn en dat er tot 2024 hard aan wordt gewerkt. Hij benoemt ook de eigen verantwoordelijkheid van burgers.

De klimaatveranderingen en de gevolgen daarvan krijgen steeds meer aandacht in de media. In een artikel in Dagblad de Limburger worden de KNMI-toekomstscenario's aangehaald als motivatie om door te gaan met de ingezette maatregelen. Ook het werk dat Stuurgroep Delta Maas voorbereidt, wordt benoemd. In interactieve sessies, zoals "Mijn Maas-café", wordt met burgers en bedrijven nagedacht over de opvang van de extreme regenval in de toekomst. Aan de andere kant krijgt ook droogte, die in de toekomst in extremere vormen wordt verwacht, aandacht.

Media Zandmaas
In juli is er aandacht voor de peilopzet die tussen Sambeek en Belfeld plaatsvindt. In 2014 werden de eerste 10 cm opgezet en nu de laatste 15 cm. In 2010 werd stuw Sambeek voor dit doel al aangepast. In De Gelderlander wordt hierover bericht en met name dat het niet op 15 juli te zien is dat er dan 15 cm wordt opgezet. Het gaat geleidelijk, schrijft de Gelderlander, en kan een maand duren.

Medio augustus is er in De Limburger aandacht voor de aanleg van de hoogwatergeulen (Noord en Zuid) tussen Well en Aijen. Het artikel beschrijft de werkzaamheden van de aanleg. Daarnaast een terugblik naar 1993 en 1995 en de belofte van de Minister dat na de werkzaamheden aan de rivier er nog maar een overstromingskans is van eens in de 250 jaar.

Media Grensmaas

De gemeentepagina van Echt-Susteren blikt terug op de informatieavond die het Consortium Grensmaas eind juli hield voor de inwoners van Illikhoven-Vissersweert. Er werd informatie gegeven over de werkzaamheden rond de aanleg van de nevengeul en de bouw van de hoogwaterbrug die in maart 2016 van start gaan. Medio augustus stond in De Limburger een prachtige luchtfoto van de werkzaamheden rond de aanleg van de werkhaven in Schipperskerk.

Landelijke media-aandacht was er eind augustus voor het project Grensmaas in Trouw. In een groot artikel werd positief bericht over de hoogwaterbescherming met vooral veel aandacht voor "de nieuwe natuur" die aan de Grensmaas gaat ontstaan. Een beheerder van Natuurmonumenten (één van de partners in het Consortium Grensmaas) vertelt over de wijze van uitvoering en de positieve invloed voor de natuur. Hij wijst ook op de groei van ooibossen en het opstuwend effect enerzijds en de grote meerwaarde voor de natuur anderzijds. Ook de bijzondere constructie van zelfrealisatie - het bedrijfsleven betaalt 'ruimte voor de rivier' in Limburg - komt aan de orde.

Eind augustus was er internationale aandacht voor Grensmaas via Het belang van Limburg, de Vlaamse krant. Tussen Geulle aan de Maas (NL) en Uikhoven (B) ligt een fietsveerpont. Aan Vlaamse zijde wordt een beweegbare aanlegkade gerealiseerd. Aan Nederlandse zijde is besloten om de oever wat uit te diepen.

De ontwikkeling van Rivierpark Maasvallei langs de Grensmaas in Nederland en België kreeg in het laatste kwartaal van 2015 aandacht in de media. Met name Dagblad De Limburger schreef over het geld dat is vrijgemaakt voor o.a. de uitstraling en de communicatie rond het rivierpark en voor de recreatieve voorzieningen. De wens is dat het Rivierpark een aaneengesloten natuurgebied wordt waarin recreatie centraal staat.
Dagblad de Limburger berichtte eind oktober over de tegenstanders van vroeger tegen de ontgrindingen in de Maas en de omslag naar voorstanders van nu over de uitvoering, o.a. bij Grevenbicht. "Ontgrinden Nooit" is gaan slapen. Voorlopig. Mocht de overlast van de werkzaamheden ernstig worden, dan zullen zij weer ontwaken.

Aan het eind van het jaar verschenen verschillende artikelen over de brandbrief van de 70-jarige schutterij St. Hubertus uit Nattenhoven. Daarin worden de zorgen over het voortbestaan van de schutterij benoemd omdat de schootsvelden 'opgeofferd' worden voor de natuurontwikkeling rond de Grensmaas.

3. Essentialia Zandmaas en Grensmaas

3.1 Doelstellingen

Na de twee hoogwaterperioden in de Rijn en de Maas in december 1993 en januari 1995 presenteerde het kabinet in februari 1995 het Deltaplan Grote Rivieren. De Zandmaas en Grensmaas maakten deel uit van dit plan. Het Deltaplan Grote Rivieren is in 2005 opgegaan in de Wet op de Waterkering, die vervolgens is opgegaan in de Waterwet. De belangrijkste doelstelling van de deelprogramma's Zandmaas en Grensmaas is het verbeteren van de bescherming van inwoners van Limburg en Noord-Brabant tegen hoogwater in de Maas. In bijlage 2 en 3 zijn de karakteristieken van de deelprogramma's geschetst. De projecten voor hoogwaterbescherming voor de Zandmaas zijn volgens afspraak in 2015 gerealiseerd. De projecten voor hoogwaterbescherming voor de Grensmaas dienen in 2017 te zijn gerealiseerd. De prioritaire (sluitstuk)kaden dienen uiterlijk in 2020 te zijn gerealiseerd. Voor de bevolkingscentra langs de Zandmaas diende de bescherming echter vóór 2008 te zijn bereikt. Daarom zijn de kademaatregelen in de gemeenten Roermond, Venlo, Gennep en Mook en Middelaar met voorrang uitgevoerd. Belangrijke nevendoelstellingen van de deelprogramma's Zandmaas en Grensmaas zijn natuurontwikkeling en delfstoffenwinning (zand en grind).

3.2 Maatregelenpakket

Het maatregelenpakket (projecten) van Zandmaas bestaat onder meer uit het aanleggen en verhogen van kaden, het verruimen van de rivier de Maas, de aanleg van een retentiegebied en hoogwatergeulen en het creëren van gebieden waar natuurontwikkeling kan plaatsvinden. Dit wordt gecombineerd met de winning van zand. Daarnaast vindt de uitvoering van peilopzet plaats om de nadelige effecten voor de landbouw en de scheepvaart te mitigeren. Het maatregelenpakket van de Grensmaas bestaat uit het verruimen van de rivier, de aanleg van kaden, dekgrondbergingen, nevengeulen en natuurontwikkeling. Dit wordt gecombineerd met de winning van zand en grind. Daarnaast vinden projecten plaats om te voorkomen dat de grondwaterstand daalt.

3.3 Convenantpartners

Bij de deelprogramma's zijn drie convenantpartners betrokken: het ministerie van Infrastructuur en Milieu (IenM), de provincie Limburg en het ministerie van Economische Zaken (EZ). Zij hebben in 1997 de 'Bestuursovereenkomst Maasproject' getekend. Hierin zijn o.a. afspraken gemaakt over doelstellingen, samenwerking, verantwoordelijkheden en financiële aspecten. Maaswerken bereidt de verschillende projecten voor en voert deze uit. Maaswerken valt financieel en organisatorisch onder de verantwoordelijkheid van het ministerie van IenM.

3.4 Historisch financieel overzicht

De financiële bijdrage van IenM aan de deelprogramma's Zandmaas en Grensmaas bedroeg op het moment van het Ontwerp Tracébesluit Zandmaas/Maasroute (OTB 1998) € 358,5 miljoen. Het totale projectbudget van Zandmaas en Grensmaas sloot op dat moment op € 381 miljoen, prijspeil 1998. De uitsplitsing van dit projectbudget voor Zandmaas en Grensmaas is weergegeven in tabel 1.

Tabel 1 Referentiebudget voor Maaswerken ten tijde van OTB 1998

Onderdeel en bijdrage		Miljoen gulden prijspeil 1998	Miljoen euro prijspeil 1998
Zandmaas	Bijdrage I&M	680	308,6
	Bijdrage EZ en provincie Limburg	27	12,3
Totaal		**707**	**321**
Grensmaas	Bijdrage I&M	110	49,9
	Bijdrage nog te verdelen over convenantpartners	23	10,4
Totaal		**133**	**60**

Totaal Zandmaas en Grensmaas	**840**	**381[1]**

Figuur 1 Stand van zaken hoogwaterbeschermingsprojecten Zandmaas en Grensmaas

[1] Het bedrag van € 381 miljoen is inclusief € 10 miljoen van EZ. Deze bijdrage loopt niet via de begroting van I&M maar via de begroting van EZ. Dit is in tabel 3 (projectbudget) en tabel 4 en 5 (mutatieoverzichten Zandmaas en Grensmaas) gecorrigeerd.

per 31 december[2]

[2] Per 31 december zijn alle hoogwaterbeschermingsprojecten van de Zandmaas gereed. Er is geconstateerd dat dit niet genoeg is om de hoogwaterdoelstelling te halen. Er is nog een restopgave die zo snel mogelijk in 2016 wordt gerealiseerd.

4. Voortgang

4.1 Zandmaas

Uitvoering retentiegebied Lateraalkanaal West
Alle werkzaamheden zijn gereed. Het retentiebekken is in werking. De einddatum voor het bereiken van de hoogwaterdoelstelling (31 december 2015) is gehaald.

Uitvoering rivierverruiming en peilopzet stuwpand Sambeek
De ontgravingswerkzaamheden ten behoeve van de zomerbedverdieping Sambeek (inclusief het restant van het stuwpand Grave) zijn gereed. De einddatum voor het bereiken van de hoogwaterdoelstelling (31 december 2015) is gehaald.

De eerste stap van de peilopzet (10 cm) is per 1 juli 2014 gerealiseerd. De tweede en laatste stap (15 cm) is 15 juli 2015 gerealiseerd.

Uitvoering hoogwatergeulen
Hoogwatergeul Lomm
De bijdrage aan de hoogwaterdoelstelling voor 2015 bij Lomm is bereikt. De uitbreiding van de zandwinning in combinatie met verdere ontwikkeling van het gebied (Lomm+) loopt volgens planning van de zelfrealisator tot eind 2022. Deze uitbreiding behoort niet tot de scope van Maaswerken.

Hoogwatergeul Well Aijen (Noordgeul en Zuidgeul)
Zelfrealisator Kampergeul B.V. heeft ook dit half jaar verder gewerkt aan de afgraving van de dekgrond en aan de zandwinning van de Noordgeul Well Aijen. De werkzaamheden lopen langer door (gebiedsontwikkeling Maaspark Well), maar de geplande bijdrage aan de hoogwaterdoelstelling is per 31 december 2015 is gehaald. De Zuidgeul Well Aijen is begin oktober 2015 gereedgekomen. De bijdrage aan de hoogwaterdoelstelling is daarmee gerealiseerd.

De noord- en zuidgeul Well-Aijen hebben tezamen vóór 31 december 2015 7-8 cm waterstandsdaling gerealiseerd. Inmiddels is op basis van herinterpretatie van bestaande brongegevens geconcludeerd dat beide geulen samen 11 cm waterstandsdaling moeten realiseren. Met de zelfrealisator zijn de mogelijkheden onderzocht om met een extra inspanning nog in 2015 zoveel mogelijk van restopgave (3-4 cm) te realiseren. Dit betekent dat ontgravingswerkzaamheden die in 2017 gepland staan eerder worden uitgevoerd. Omdat er dassen in het gebied leven, is op 19 oktober 2015 een wijziging op de verleende ontheffing van de Flora en Faunawet aangevraagd. Zodra de wijziging is verleend kan de versnelde uitvoering starten, mits er geen hoogwater komt. Met de zelfrealisator wordt gestuurd op het uitvoeren van de restopgave in het eerste kwartaal van 2016. De restopgave betekent overigens niet dat de waterveiligheid in gevaar is. Het aantal benodigde centimeters waterstandsdaling is namelijk berekend op de situatie dat de kades op hoogte zijn gebracht (2020).

Grondverwerving voor natuurontwikkeling
Voor het realiseren van de natuurdoelstelling Zandmaas zijn inmiddels 396 hectaren beschikbaar, inclusief de grond in bezit van de zelfrealisatoren die zal worden doorgeleverd. Er resteert nog een restopgave van 31 ha om de natuurdoelstelling te halen. Hierdoor zijn er nog ontbrekende schakels in de voorziene aaneengesloten natuurcorridor. Een belangrijke oorzaak is dat er gewerkt wordt volgens het uitgangspunt van vrijwillige verkoop van gronden door eigenaren.

Aanvullende beheersmaatregelen (onteigening, mogelijkheden van particulier natuurbeheer) worden genomen om de resterende natuurdoelstelling zoveel mogelijk te realiseren. Er zijn inmiddels aangepaste bestemmingsplannen voor de locaties Lomm en Baarlo in de gemeente Venlo. In de

gemeente Bergen wordt gekeken of particulier natuurbeheer mogelijk is. Er wordt bekeken op welke wijze en met welke inspanning zoveel mogelijk van de resterende 31 ha wordt gerealiseerd.

4.2 Grensmaas

Uitvoeringsovereenkomst met Consortium ('11 locaties')

Werk in uitvoering

In *Borgharen* zijn alle werkzaamheden gereed. Oplevering en overdracht aan de eindbeheerders staat gepland in het eerste kwartaal van 2016.

In *Aan de Maas* zijn de afwerking van de dekgronden, de inrichting en de afrondende werkzaamheden gereed. De oplevering en overdracht van deze tweede van elf locaties volgt na Borgharen.

In *Itteren* vorderen de ontgravingswerkzaamheden gestaag. De locatie dient volgens planning eind 2017 te worden opgeleverd. Het Consortium Grensmaas (CG) voert overleg met Maaswerken over de beheersing van het raakvlak met de uitvoering van het passeervak zuid van het Julianakanaal. Vanwege dit raakvlak is tijdens het tweede kwartaalgesprek besloten om -binnen de kaders- de uitvoering van het passeervak zuid aan de scope van het Consortium Grensmaas toe te voegen. Dit betekent dat het werk onderhands aan het Consortium Grensmaas wordt aanbesteed.

In *Trierveld/Koeweide* is gestart met de aanleg van de werkhaven en het voordepot. De werkzaamheden verlopen in hoog tempo.

In *Meers* is verder gegaan met de ontgravingswerkzaamheden. De uitvoering en grindafzet verloopt via de regionale markt.

De rivierverruiming in Borgharen op een zomerdag met bijzonder lage waterafvoer. Zoveel ruimte krijgt de Maas er dus bij.

De werkhaven in aanleg in Trierveld.

Monitoring
In 2012 is tussen de Staat en het Consortium Grensmaas de Nadere Overeenkomst gesloten. Hierin staan de afspraken over de afwikkeling van verplichtingen van het Rijk tegenover het Consortium Grensmaas. Daarnaast is toen de mogelijkheid gecreëerd van het zo nodig verstrekken van een lening door het ministerie van IenM aan het Consortium Grensmaas. Met deze afspraken is de realisatie van de hoogwaterveiligheidsdoelstelling Grensmaas vooralsnog veilig gesteld. Om de noodzaak van een beroep op de leenfaciliteit te kunnen beoordelen is afgesproken dat de financiële ontwikkelingen van de werkzaamheden van het Consortium Grensmaas door een onafhankelijke partij worden gemonitord.

In september is daarover de zevende monitoringsrapportage opgeleverd. In lijn met de voorgaande monitoringrapportages wordt daarin gemeld dat - hoewel de afzetvolumes van het Consortium Grensmaas achterblijven - vooralsnog geen beroep op de leningfaciliteit wordt verwacht. In de rapportage is aangegeven dat - indien de afzetvolumes langdurig achterblijven bij de verwachtingen - een beroep op de leningfaciliteit op termijn niet is uit te sluiten. Tevens bestaat dan het risico dat de grindwinning niet binnen de contractuele termijn (eind 2023) kan worden afgerond.

Consortium Grensmaas heeft een verklaring afgegeven over haar voornemen om de lopende ING Groenlening aan te passen. In de verklaring wordt bepaald dat de positie van de Staat niet nadelig wordt beïnvloed.

Natuurontwikkeling
Consortium Grensmaas heeft dit half jaar geen grond aangekocht om de natuurdoelstelling te realiseren. Hierdoor is nu 1114 ha (92 %) verworven. Er resteert nog een opgave van 94 ha (8%). De einddatum hiervoor is bepaald op 31 december 2018.

Vlaamse Boertienlocaties
Vlaanderen en Nederland voeren samen de aanvullende Boertienmaatregelen (Boertien-plus) uit. Nadat in juli 2015 de grondverwerving bij Booien-Veurzen is afgerond, is de aanbesteding van het project Booien-Veurzen opgestart. Het werk wordt binnenkort gegund. Tijdige uitvoering van de

bijdrage aan de hoogwaterdoelstelling (gereed eind 2017) blijft daardoor haalbaar. Tevens is de uitvoering voor het project Geistingen ongewijzigd haalbaar.

4.3 Kaden

Prioritaire kademaatregelen

De dijkverbeteringswerkzaamheden in Maastricht (cluster D) zijn in 2014 opgeleverd en de onderhoudsperiode is geëindigd. De afspraken over grondverwerving tussen waterschap Roer en Overmaas en de gemeente Maastricht zijn in 2015 afgehandeld. De eindafrekening van cluster D heeft plaatsgevonden.
De uitvoering van alle dijkverbeteringsmaatregelen in Geulle aan de Maas, Aasterberg, Brachterbeek en Merum (cluster E) is in oktober 2015 afgerond. In figuur 1 (zie hoofdstuk 3) is de ligging van de maatregelen weergegeven.
De voorbereidingswerkzaamheden van de dijkverbeteringsmaatregelen voor cluster A (in Ohé en Laak) en cluster B (in Grevenbicht en Roosteren) verlopen parallel. Het eerstvolgende te nemen projectbesluit voor deze clusters staat gepland op 23 augustus 2016. Er is een ruime buffer van 2 jaar en 2 maanden ten opzichte van de mijlpaal 31 december 2020.
Het waterschap Roer en Overmaas voert overleg met het Consortium Grensmaas over de uitvoering van dijkwerkzaamheden die aan elkaar grenzen. Op 15 april 2015 zijn over de onderlinge raakvlakken en uitgangspunten nadere afspraken gemaakt. De uitwerking en formele vastlegging hiervan is in concept gereed. Definitieve vaststelling van het samenwerkingsvoorstel moet nog plaatsvinden.

Er is een werkwijze afgesproken hoe wordt omgegaan met een door Waterschap Peel en Maasvallei verwacht budgettekort voor uitvoering van de dijkringen van werkpakket 1 (Mook, Afferden en Eiland van Bergen) en 2 (Lottum, Grubbenvorst en Neer). Voor de dijkringen van werkpakket 1 is gestuurd op het tijdig in 2015 nemen van de projectbesluiten Eiland van Bergen en Afferden. De projectbesluiten Eiland van Bergen en Afferden zijn op 8 december 2015 genomen. Het projectbesluit Mook is aangehouden vanwege de relatie met het op te starten variantenonderzoek voor de "Lob van Gennep". Dit in het kader van de systeemwerking Maas op langere termijn. Gestuurd wordt op het op korte termijn nemen van een (mogelijk partieel) projectbesluit Mook. Voor de dijkringen van werkpakket 2 wordt gestuurd op het nemen van de projectbesluiten in het tweede kwartaal van 2016. Per 1 januari 2017 wordt de nieuwe Waterwet van kracht en wijzigen de normen voor primaire waterkeringen. De totale planning sluit nog wel altijd met een ruime buffer van 1 jaar en 6 maanden binnen de einddatum van 2020.

5. Projectbeheersing

5.1 Kwaliteit

Projectbeheersing/audits

Naast de inhoudelijke audits op het contractbeheersingsproces is dit jaar intensief getoetst op het proces 'toets op het betaalcriterium'. Er zijn geen negatieve bevindingen gedaan.

De RWS projectcontroller schrijft in zijn controlrapportage d.d. 9-10-2015 het volgende: "Zoals ook gesteld in mijn vorige controlrapportage constateer ik bij Zandmaas-Grensmaas een adequate sturing, beheersing en verantwoording: bij beide onderdelen worden de mijlpalen ruim gehaald, zijn de (financiële en andere) middelen ruim voldoende, is de personele bezetting kwalitatief en kwantitatief op orde en zijn de uitvoeringsscopes stabiel. Het management reageert adequaat op tegenvallers en/of onvoorziene gebeurtenissen."

In samenwerking met de projectcontroller is een opdracht geformuleerd voor een audit naar het risicomanagementproces binnen Maaswerken. In het derde kwartaal is deze goedgekeurd, aanbesteed en gestart. De uitvoering van de audit is in het vierde kwartaal afgerond. De belangrijkste conclusie is: "De grootste risico's zijn achter de rug en het proces voldoet. De opdrachtgever en de stakeholders zijn heel tevreden en het project blijft ruim binnen het budget." In het eerste kwartaal van 2016 wordt de rapportage definitief. Hierop worden de geïnterviewden aangeschreven met de volgende vraag: "Herkent u zich in de punten in deze rapportage en welke (maximaal drie) zaken vindt u dat moeten worden aangepakt?" De uitkomsten hiervan worden in 2016 gerapporteerd.

5.2 Scopewijzigingen

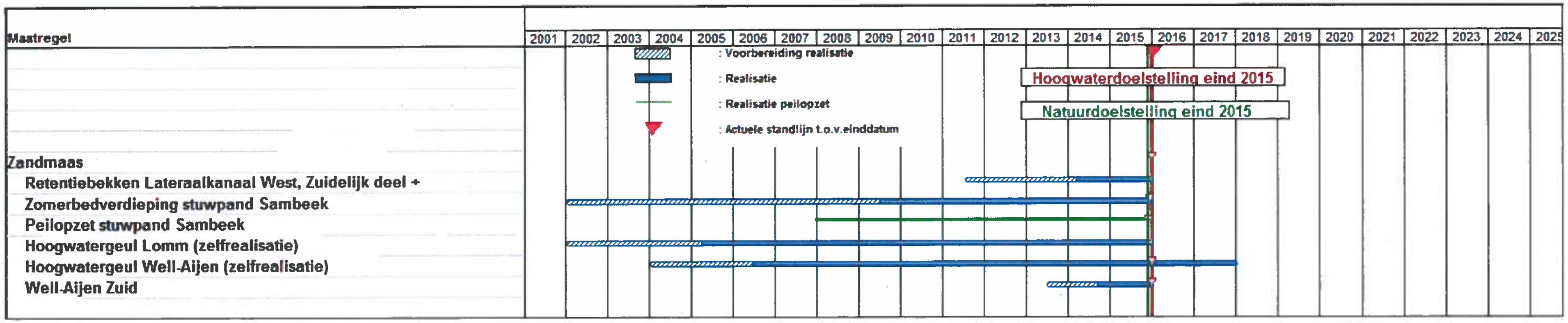
In deze rapportageperiode hebben geen scopewijzigingen plaatsgevonden.

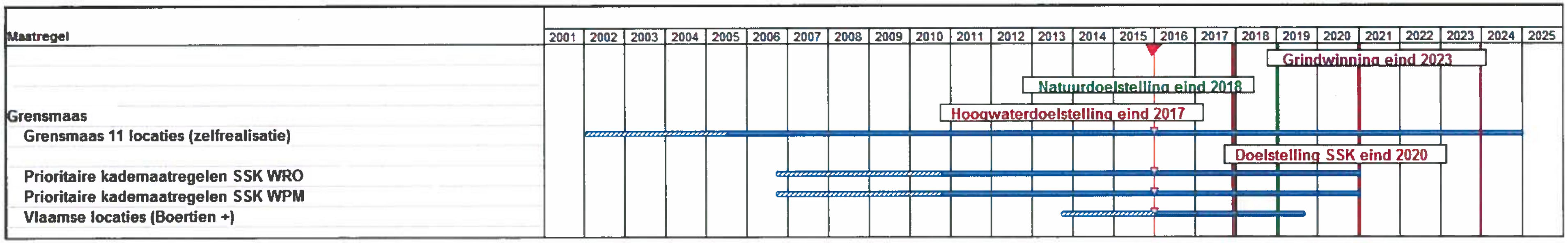
5.3 Planning

Tabel 2 toont de masterplanning op peildatum 31 december 2015. In de verslagperiode hebben geen wijzigingen in de projectplanning plaatsgevonden. Alle projecten van de Zandmaas hebben hun geplande hoogwaterdoelstelling in 2015 bereikt. De extra waterstandsdaling bij Well Aijen (restopgave) wordt in Well Aijen Noord gerealiseerd door werkzaamheden aan de geul eerder uit te voeren (in 2016).

Bij de Grensmaas is de eerstvolgende mijlpaal het behalen van de hoogwaterdoelstelling eind 2017.

Tabel 2 Overzicht masterplanning (peildatum 31 december 2015)

5.4 Financiën

Projectbudget

De financiële verantwoording van de deelprogramma's Zandmaas en Grensmaas is apart inzichtelijk gemaakt. Tabel 3 geeft – met als referentie het projectbudget ten tijde van het Ontwerp Tracébesluit Zandmaas/Maasroute - het totaal aan mutaties weer. De mutatieoverzichten zijn weergegeven in tabel 4 en 5.

Tabel 3 Projectbudget (Bedragen in miljoen euro, inclusief B.T.W.)

	OTB/POL pp'98	Wijzigingen Incl. prijsindexering		Project budget I&M begroting pp'15	Nog bij te dragen EZ
		Vorige perioden	Deze periode		
Zandmaas	311	95,7	0,5	407,2	8,4[3]
Grensmaas	60	90,1	0,3	150,5[4]	0,2[5]
Totaal	371	185,8	0,8	557,7	8,6

De projectbudgetten van Zandmaas en Grensmaas zijn deze verslagperiode gewijzigd als gevolg van prijsindexering om te komen tot prijspeil 2015.

Mutatieoverzichten

Tabel 4 en 5 geven inzicht in de specificaties van alle mutaties, uitgesplitst in scopewijzigingen, mee- en tegenvallers en technische mutaties. De bedragen van de mutaties zijn met behulp van de IBOI-index[6] teruggerekend naar de bedragen op prijspeil 1998.

3 Tevens neemt het ministerie van EZ, na bijstelling bij brief van 5 maart 2013 aan Tweede Kamer (kamerstuk II 18106, nr. 216) binnen Zandmaas pakket I de aankoop van 117 ha natuurgronden voor haar rekening. De kosten hiervan worden direct verantwoord op de begroting van EZ. In het kader van de herijking ecologische hoofdstructuur Rijkswateren/Rivieren (Maaswerken en NURG) en de decentralisatie Natuur zijn hierover afspraken gemaakt.

4 Betreft afronding van 0,1 miljoen euro.

5 Tevens draagt het ministerie van EZ via de reguliere subsidiering van natuurbeheerders circa € 30 miljoen bij aan natuurontwikkeling (728 ha). Deze bijdrage loopt via de begroting van het ministerie van EZ. In het kader van de herijking ecologische hoofdstructuur Rijkswateren/Rivieren (Maaswerken en NURG) en de decentralisatie Natuur zijn hierover afspraken gemaakt. IenM neemt van EZ 53,5 ha gronden over en EZ levert aan IenM nog een netto bijdrage van € 0,2 miljoen.

6 IBOI-index is de index voor de Bruto Overheidsinvesteringen. Deze is als volgt: '98-'99 was 1,4%, '99-'00 was 2,5%, '00-'01 was 4,5%, '01-'02 was 3%, '02-'03 was 2,75%, '03-'04 was 1,23%, '04-'05 was 0,39%, '05-'06 was 0,66%, '06-'07 was 0,44%, '07-'08 was 1,5%, '08-'09 was 2,14%, '09-'10 was 0,84% en '10-'11 was 1,41%, '11-'12 was 1,89%, '12-'13 was 1,66%, '13-'14 was 1,16%.

Tabel 4 Mutatieoverzicht Zandmaas (Bedragen in miljoen euro, inclusief BTW)

I&M Budget Zandmaas	Bedrag prijspeil 1998	Bedrag bericht aan TK	Prijspeil Bedrag bericht aan TK	Bron Nummer VGR (DGR[7]) ZM en GM
TB en POL Zandmaas	**311,0**	**311,0**	**1998**	**12e DGR**
Scopewijzigingen				
Kaden bevolkingscentra	34,1	35,4	2000	12e DGR
Hoogwatergeul Ooijen	-/-13,6	-/-14,1	2000	13e DGR/1e VGR
Nevengeul Belfeld	0	0,0		
Bereiken 100% hoogwaterbescherming	11,4	13,6	2003	4e VGR
Herstel Rijkelse Bemden	11,1	13,0	2005	8e VGR
Verhoging Risico algemeen	33,0	38,5	2005	8e VGR
Vermindering aankoop natuurgronden (14 ha)	-/-0,1	-/-0,1	2006	10e VGR
Uitbreiding scope Sluitstukkaden (ophoging budget)	12,5	15,0	2008	14e VGR
Uitbreiding scope Sluitstukkaden (verhoging opvangen binnen budget)	-/-12,5	-/-15,0	2008	14e VGR
Uitbreiding scope Retentiebekken Lateraal Kanaal West	1,9	2,4	2012	22e VGR
Uitbreiding scope Retentiebekken Lateraal Kanaal West (verhoging opvangen binnen budget)	-/-1,9	-/-2,4	2012	22e VGR
Saldo scopewijzigingen	**75,9**	**86,3**		
Technische Mutaties				
Toevoeging Budget Risicoreserve	44,5	46,3	2000	13e DGR/1e VGR
Desaldering inkomsten proefproject 1	7,7	7,7	1998	6e DGR
Desaldering overige inkomsten t/m 2001	8,2	9,0	2001	13e DGR/1eVGR
Desaldering overige inkomsten 2002	0,3	0,3	2003	15e DGR/3e VGR
Desaldering overige inkomsten 2003	1,2	1,4	2003	5e VGR
Desaldering overige inkomsten 2004	1,2	1,5	2004	7e VGR
Desaldering overige inkomsten 2005	0,1	0,1	2005	9e VGR
Desaldering overige inkomsten 2006	1,6	1,9	2006	10e VGR
Desaldering overige inkomsten 2007	3,4	4,0	2007	13e VGR
Desaldering overige inkomsten 2008	0,2	0,2	2008	15e VGR
Desaldering overige inkomsten 2009	0,2	0,2	2009	17e VGR
Desaldering overige inkomsten 2010	0,1	0,1	2010	19e VGR
Desaldering overige inkomsten 2012	1,1	1,7	2013	24e VGR
Desaldering overige inkomsten 2013	0,2	0,3	2014	26e VGR
Grondaankopen ministerie EL&I	-/-2,4	-/-2,5	2000	13e DGR/1e VGR
Peilopzet	5,2	5,5	2000	13e DGR/1e VGR
Taakstelling aanbestedingsmeevaller	-/-8,2	-/-9,6	2004	6e VGR
Taakstelling aanbestedingsmeevaller	-/-10,1	-/-12,0	2005	8e VGR
Technische mutatie (leenfaciliteit)	0,1	0,1	2007	12e VGR
Overboeking naar Grensmaas vanuit Zandmaas	-/-4,3	-/-5,3	2009	17e VGR
Technische mutatie (ontvangsten)	-/-0,5	-/-0,5	2009	17e VGR
Overboeking naar provincie Limburg voor gebiedsgerichte ontwikkeling	-/-12,1	-/-15,0	2010	19e VGR
Overboeking naar RWS dienst Limburg voor natuurcompensatie in stuwpand Lith	-/-0,2	-/-0,3	2010	19e VGR

[7] Deltaplan Grote Rivieren

I&M Budget Zandmaas	Bedrag prijspeil 1998	Bedrag bericht aan TK	Prijspeil Bedrag bericht aan TK	Bron Nummer VGR (DGR[7]) ZM en GM
Wijziging bekostigingssystematiek	-/-100,6	-/- 125,7	2011	20e VGR
Saldo technische mutaties	**-/-63,1**	**-/-90,6**		
Mee- en tegenvallers				
Herijking raming op basis van Tracébesluit	20,9	21,8	2000	13e DGR/1e VGR
Afrondingsverschillen	0,5	0,5	2005	9e VGR
Administratieve correctie	-/- 0,1	-/- 0,1	2006	11e VGR
Overname van verplichting van het ministerie van Economische Zaken voor de aankoop van gronden voor de natuurscope Zandmaas.	2,6	3,3	2012	23e VGR
Overname van verplichting van het ministerie van Economische Zaken voor de aankoop van gronden voor de natuurscope Zandmaas (verhoging opvangen binnen budget).	-/- 2,6	-/- 3,3	2012	23e VGR
Saldo mee- en tegenvallers	**21,3**	**22,2**		
Totaal beschikbare budget prijspeil 1998	**345,1**			
Loon- en prijsbijstelling				
Loon- en prijsbijstelling 1998 t/m 2001		22,5	2001	12e DGR
Loon- en prijsbijstelling 2002		11,0	2002	14e DGR/2e VGR
Loon- en prijsbijstelling 2003		9,6	2003	5e VGR
Loon- en prijsbijstelling 2004		4,1	2004	7e VGR
Loon- en prijsbijstelling 2005		1,5	2005	9e VGR
Loon- en prijsbijstelling 2006		2,1	2006	10e VGR
Loon- en prijsbijstelling 2007		2,0	2007	12e VGR
Loon- en prijsbijstelling 2008		7,4	2008	14e VGR
Loon- en prijsbijstelling 2009		6,2	2009	16e VGR
Loon- en prijsbijstelling 2010		1,8	2010	18e VGR
Loon- en prijsbijstelling 2011		2,0	2011	21e VGR
Loon- en prijsbijstelling 2012		3,1	2012	23e VGR
Loon- en prijsbijstelling 2013		2,8	2013	24e VGR
Loon- en prijsbijstelling 2014		1,8	2014	26e VGR
Loon- en prijsbijstelling 2015		0,5	2015	29e VGR
Saldo loon- en prijsbijstelling		**78,3[8]**		
Totaal beschikbare budget		**407,2**		

[8] I.v.m. afrondingen

Tabel 5 Mutatieoverzicht Grensmaas (Bedragen in miljoen euro, inclusief BTW)

I&M Budget Grensmaas	Bedrag prijspeil 1998	Bedrag bericht aan TK	Prijspeil Bedrag bericht aan TK	Bron Nummer VGR of DGR ZM en GM
Ontwerp Streekplan Grensmaas	**60,0**	**60,0**	**1998**	**12e DGR**
Scopewijzigingen				
Roosteren	0	0	2002	14e DGR/2e VGR
Mutaties door onderhandelingsresultaat	6,8	8,0	2005	8e /9e VGR
Mutaties door afspraken met Vlaanderen	16,1	19,0	2005	8e /9e VGR
Overige scope aanpassingen	12,7	15,0	2005	8e /9e VGR
Toevoeging risicoreserve Grensmaas	10,6	12,6	2005	8e /9e VGR
Betalingsverplichting nadere overeenkomst CG	27,2	34,2	2011	22e VGR
Saldo scopewijzigingen	**73,4**	**88,8**		
Technische Mutaties				
Desaldering overige inkomsten 2003	1,1	1,3	2003	5e VGR
Desaldering overige inkomsten 2004	0,3	0,3	2004	7e VGR
Desaldering overige inkomsten 2005	2,1	2,5	2005	9e VGR
Desaldering overige inkomsten 2006	0,1	0,1	2006	11e VGR
Desaldering overige inkomsten 2007	0,6	0,7	2007	13e VGR
Desaldering overige inkomsten 2008	0,3	0,4	2008	15e VGR
Desaldering overige inkomsten 2012	0,5	0,6	2013	24e VGR
Technische mutatie (leenfaciliteit)	0,3	0,4	2007	12e VGR
Overboeking naar Grensmaas vanuit Zandmaas	4,3	5,3	2009	17e VGR
Technische mutatie (ontvangsten)	0,2	0,2	2009	17e VGR
Wijziging bekostigingssystematiek	-/-60,3	-/-75,4	2011	20e VGR
Leningsfaciliteit CG	31,8	40,0	2011	22e VGR
Saldo technische mutaties	**-/-18,7**	**-/-23,6**		
Mee- en tegenvallers				
Herijking n.a.v. het Eindplan Grensmaas	5,4	6,0	2002	15e DGR/3e VGR
Herijking ramingen n.a.v. POL Grensmaas	1,4	1,4	2005	8e /9e VGR
Saldo mee- en tegenvallers	**6,8**	**7,4**		
Totaal beschikbare budget prijspeil 1998	**121,5**			
Loon- en prijsbijstelling				
Loon- en prijsbijstelling 1998 t/m 2001		3,6	2001	12e DGR
Loon- en prijsbijstelling 2002		0,8	2002	14e DGR/2e VGR
Loon- en prijsbijstelling 2003		0,5	2003	5e VGR
Loon- en prijsbijstelling 2004/2005		2,5	2005	9e VGR
Loon- en prijsbijstelling 2006		2,3	2006	10e VGR
Loon- en prijsbijstelling 2007		1,6	2007	12e VGR
Loon- en prijsbijstelling 2008		1,2	2008	14e VGR
Loon- en prijsbijstelling 2009		1,4	2009	16e VGR
Loon- en prijsbestelling 2010		0,3	2010	18e VGR
Loon- en prijsbijstelling 2011		0,3	2011	21e VGR
Loon- en prijsbijstelling 2012		0,7	2012	23e VGR
Loon- en prijsbijstelling 2013		1,4	2013	24e VGR
Loon- en prijsbijstelling 2014		0,9	2014	26e VGR
Loon- en prijsbijstelling 2015		0,3	2015	29e VGR
Totaal loon- en prijsbijstelling		**17,9**[9]		

9 Betreft afronding

Totaal beschikbare budget		**150,5**		

Uitgaven, ontvangsten, aangegane verplichtingen en geplande kasstromen
Onderstaande tabellen tonen de uitgaven, ontvangsten, aangegane verplichtingen en toekomstige kasstromen.

Tabel 6 Uitgaven (Bedragen in miljoen euro, inclusief BTW)

	VGR 27 t/m 31-12-2014	VGR 28 01-01-2015 t/m 30-06-2015	VGR 29 30-06-2015 t/m 31-12-2015	Totaal gerealiseerd t/m 31-12-2015
Zandmaas	274,2	4,8	14,3	293,3
Grensmaas	69,0	0,5	1,0	70,5
Uitgaven artikel 65.01	**343,2**	**5,3**	**15,3**	**363,8**

Tabel 7 Ontvangsten (Bedragen in miljoen euro, inclusief BTW)

	VGR 27 t/m 31-12-2014	VGR 28 01-01-2015 t/m 30-06-2015	VGR 29 30-06-2015 t/m 31-12-2015	Totaal gerealiseerd t/m 31-12-2015
Zandmaas	27,5	0,0	0,0	27,5
Grensmaas	6,8	0,1	0,0	6,9
Totaal	**34,3**	**0,1**	**0,0**	**34,4**

Tabel 8 Aangegane verplichtingen (Bedragen in miljoen euro, inclusief BTW)

	VGR 27 t/m 31-12-2014	VGR 28 01-01-2015 t/m 30-06-2015	VGR 29 30-06-2015 t/m 31-12-2015	Totaal gerealiseerd t/m 31-12-2015
Zandmaas	299,0	-0,3	31,1	329,8
Grensmaas	73,1	0,1	0,5	73,7
Verplichtingen artikel 65.01	**372,1**	**-0,2**	**31,6**	**403,5**

Tabel 9 Kasritme (Bedragen in miljoen euro, inclusief BTW)

	t/m 2015	2016	2017	2018	2019	2019 e.v.	Totaal
Zandmaas							
I&M	293,3	30,0	20,0	20,0	20,0	23,9	407,2
Nog bij te dragen EZ							8,4[10]
Grensmaas							
I&M	70,6	2,0	3,0	3,0	3,0	68,9	150,5
Nog bij te dragen EZ							0,2[11]
Totaal I&M							**557,7**

In tabel 9 zijn de kasritmes voor Zandmaas en Grensmaas voor de periode vanaf 2016 opgenomen. Deze reeksen worden regelmatig geactualiseerd op basis van de voortgang van de projecten. Aangezien de daaruit voortvloeiende begrotingsmutaties pas in de eerstvolgende Wijzigingswet op de begroting kunnen worden doorgevoerd, kan de geactualiseerde kasreeks afwijken van de meerjarige beschikbare bedragen in het Deltafonds.

10 Tevens neemt het ministerie van EZ, na bijstelling bij brief van 5 maart 2013 aan Tweede Kamer (kamerstuk II 18106, nr. 216) binnen Zandmaas pakket I de aankoop van 117 ha natuurgronden voor haar rekening. De kosten hiervan worden direct verantwoord op de begroting van EZ. In het kader van de herijking ecologische hoofdstructuur Rijkswateren/Rivieren (Maaswerken en NURG) en de decentralisatie Natuur zijn hierover afspraken gemaakt.

11 Tevens draagt het ministerie van EZ via de reguliere subsidiering van natuurbeheerders circa € 30 miljoen bij aan natuurontwikkeling (728 ha). Deze bijdrage loopt via de begroting van het ministerie van EZ. In het kader van de herijking ecologische hoofdstructuur Rijkswateren/Rivieren (Maaswerken en NURG) en de decentralisatie Natuur zijn hierover afspraken gemaakt. IenM neemt van EZ 53,5 ha gronden over en EZ levert aan IenM nog een netto bijdrage van € 0,2 miljoen.

Uitputting post onvoorzien

In het projectbudget is een budget voor onvoorziene uitgaven opgenomen. Dit budget is opgebouwd uit een onderdeel "Onvoorzien" en een onderdeel "Risico algemeen" dat tot en met VGR 9 "Risicoreserve" werd genoemd. Een overzicht van de mutaties 'Risico algemeen' is opgenomen in bijlage 6.

Het beschikbaar budget "Onvoorzien" van Zandmaas bedroeg initieel € 76,1 miljoen. In deze verslagperiode hebben geen mutaties plaatsgevonden. Per 31 december 2015 bedraagt het beschikbaar budget "Onvoorzien" € 19,5 miljoen. Het beschikbaar budget "Onvoorzien" van Grensmaas per 31 december 2015 is ongewijzigd en bedraagt € 5,0 miljoen.

Het budget "Risico algemeen" bedroeg voor Zandmaas initieel € 88,1 miljoen (stand 1-1-2005). Er is € 53,0 miljoen van deze post overgeheveld naar het maatregelbudget, waardoor € 35,1 miljoen resteert. Het budget "Risico algemeen" voor Grensmaas bedroeg initieel € 12,6 miljoen. Er is nog geen geld overgeheveld naar het maatregelbudget.

Tabel 10 Apparaatbudget per 31december 2015, bedragen in € mln.

	Totaal VGR 28	Wijziging verslagperiode	Totaal einde verslagperiode	Totaal VGR29
Apparaatbudget RWS art. 05.01	170,3			170,3
Apparaatbudget RWS art. 05.01	38,0		3,2	41,2
Totaal Apparaatsbudget	**208,3**		**3,2**	**211,5**

Tabel 11 Apparaatskosten per 31 december 2015, bedragen in € mln.

	Totaal VGR 27 t/m 31-12-2014	VGR 28 01-01-2015 t/m 30-06-2015	VGR 29 30-06-2015 t/m 31-12-2015	Totaal uitgaven t/m 31-12-2015
Apparaatskosten RWS art. 05.01	170,3			170,3
Apparaatskosten RWS art. 05.01	10,7	1,6	1,6	13,9
Totaal Apparaatskosten	**181,0**	**1,6**	**1,6**	**184,2**

Tabel 12 Verplichtingen apparaat per 31 december 2015, bedragen in € mln.

	Totaal VGR 27 t/m 31-12-2014	VGR 28 01-01-2015 t/m 30-06-2015	VGR 29 30-06-2015 t/m 31-12-2015	Totaal verplichtingen t/m 31-12-2015
Apparaatverplichtingen RWS art. 05.01	170,3			170,3
Apparaatverplichtingen RWS art. 05.01	10,7	1,6	1,6	13,9
Totaal Apparaatverplichtingen	**181,0**	**1,6**	**1,6**	**184,2**

5.5 Risico's

In tabel 13 is de impact van de risico's -uitgedrukt in tijd en geld- zichtbaar gemaakt. De financiële risico's zijn voor Zandmaas en Grensmaas afgezet tegen het beschikbaar budget voor "Risico algemeen". De planningsrisico's beschrijven de mogelijke vertraging op de masterplanning.

Tabel 13 Impact risico's in tijd en geld (Bedragen in miljoen euro, inclusief BTW)

Impact risico's Zandmaas en Grensmaas	ZM GELD		GM GELD		ZM TIJD		GM TIJD	
	VGR 28	VGR 29	VGR 28	VGR 29	VGR 28	VGR 29	VGR 28	VGR 289
Marktsituatie zand en grind	n.t.b.	n.t.b.	n.t.b.	n.t.b.	0-6 mnd	0-6 mnd	0-6 mnd	0-6 mnd
Uitvoering hoogwatergeulen	0,1-0,3	0,1-0,3	-	-	0-24 mnd	0-6 mnd	-	-
Prioritaire kademaatregelen	0-0,1	0-0,1	-	-	n.t.b	n.t.b	n.t.b	n.t.b
Tegenvallers Consortium Grensmaas	-	-	n.t.b.	n.t.b.	-	-	n.t.b.	n.t.b.
Grondverwerving natuurgronden	-	-	c.v.*	c.v.*	0-24 mnd	0-24 mnd	0-24 mnd	0-24 mnd
Uitstel oplevering CG mijlpalen 2017, 2018 en 2024	-	-	c.v.*	c.v.*	-	-	n.t.b.	n.t.b.
Permanent rivierkundige maatregelen	-	-	2,4 - 6,5	2,4 - 6,5	-	-	-	-
Aanbestedingsrisico's	-	-	0,4 - 1,5	0,4 - 1,5	-	-	-	-
Diversen	0,1-0,3	-	2,5 - 7	2,2 - 6,2	-	-	variërend per risico	variërend per risico
Risicoprofiel	**0,2 - 0,7**	**0,1 - 0,4**	**5,3 - 15 ***	**5 - 14,2 ***	**0-24 mnd**	**0-24 mnd**	**0-24 mnd**	**0-24 mnd**
Verwachtingswaarde risico's	**0,3**	**0,2**	**10 ***	**9,3 ***	**12 mnd**	**12 mnd**	**12 mnd**	**12 mnd**
Beschikbaar budget Risico algemeen	**35,1**	**35,1**	**12,6**	**12,6**				

* CV = commercieel vertrouwelijke informatie

Toelichting risicoprofiel

Algemeen

In tabel 13 staan de gevolgen van risico's voor de beheersaspecten tijd en geld. In deze toelichting wordt nader ingegaan op de risico's, waarbij ook een verwachting wordt gegeven voor het komend halfjaar hoe het risico zich ontwikkelt ('trend'). Daarbij wordt niet alleen naar tijd en geld gekeken, maar naar alle beheersaspecten (kwaliteit, organisatie, imago, informatie, veiligheid, milieu, tijd en geld). Hierdoor kan het beeld uit tabel 13 afwijken van de uitgesproken verwachting voor het komend half jaar.

In deze voortgangsrapportage is zowel bij Zandmaas als Grensmaas sprake van een licht dalend risicoprofiel.

Bij de Zandmaas is een risico verdwenen: de grondleveranties bij HWG Lomm zijn opgelost. Het risico m.b.t. de uitvoering van de hoogwatergeulen is dalend. Hetzelfde geldt voor de voorbereiding/uitvoering van de prioritaire kademaatregelen door het nemen van een aantal belangrijke projectbesluiten c.q. oplevering van concrete maatregelen.
De risico's als gevolg van de marktsituatie zand en grind en de grondverwerving van natuurgronden zijn onveranderd.

Bij de Grensmaas is het risico m.b.t. de visvijver Itteren beheerst doordat de aanleg van de vijver gestart is. De uitstaande verplichting tot de levering van gronden (voortkomend uit het oude project "Roosteren") is ingevuld door levering van gronden uit het Julianakanaal. Dit leidt tot een daling van de risicoreservering. Door de besluitvorming met betrekking tot een aantal optimalisaties uit de Nadere Overeenkomst daalt ook het "notificatierisico" bij Consortium Grensmaas.
Voor het overige zijn de risico's als gevolg van de marktsituatie van zand en grind, de verwerving van natuurgronden, het halen van de afgesproken mijlpalen, de benodigde permanente rivierkundige maatregelen en de aanbestedingsrisico's onveranderd.
De categorie "diverse risico's" vertoont een licht dalende tendens.

Marktsituatie zand en grind

Geld: n.t.b.
Tijd: 0-6 maanden
Trend: onveranderd

De ontwikkelingen op de zand- en grindmarkt blijven onveranderd slecht. De bouwmarkt trekt nog onvoldoende aan om een positieve uitwerking te hebben op de afzetmogelijkheden voor zand en grind, zodat door CG nog steeds gewerkt wordt met aanzienlijk lagere inschattingen voor de afzet en daarmee de inkomsten. Dit beeld wordt ook in de meest recente monitoringsrapportage van KPMG bevestigd. Nog steeds wordt niet verwacht dat de geboden leenfaciliteit door CG zal moeten worden benut, maar het wordt ook niet uitgesloten, zeker als de slapte op de zand- en grindmarkt aan blijft houden.
Het Consortium Grensmaas herbevestigt telkens de in de Nadere Overeenkomst toegezegde realisatie van de hoogwaterveiligheidsdoelstelling in 2017, ondanks dat de marges in de planning kleiner worden. CG neemt beheersmaatregelen. In Itteren vorderen de ontgravingwerkzaamheden gestaag. De locatie dient volgens planning eind 2017 te worden opgeleverd. CG voert met Maaswerken overleg over beheersing van het technische raakvlak met de uitvoering van het passeervak Zuid van het Julianakanaal. In het licht van de beheersing van dit risico is besloten om binnen de geldende aanbestedingsrechtelijke kaders de uitvoering van het passeervak zuid aan de scope van CG toe te voegen.

Ook bij Zandmaas staat de afzet van delfstoffen onder druk, maar de uitvoerende partijen zijn tot nu toe in staat gebleken de gestelde productieplanningen te halen. Het risico is hier overigens klein, omdat de projecten gereed zijn op de restopgave van 3-4 cm bij de Noordgeul Well-Aijen na.

Uitvoering hoogwatergeulen

Geld: 0,1-0,3 M€
Tijd: 0-6 maanden
Trend: dalend

Het risico van grondlevering van Maaswerken aan de hoogwatergeul Lomm is beheerst en daarmee vervallen.

Begin oktober 2015 zijn de ontgravingwerken voor de Zuidgeul Well Aijen afgerond. Ook is het tweede halfjaar 2015 verder gewerkt aan de afgraving van de dekgrond en zandwinning van de Noordgeul Well Aijen. De Noord- en Zuidgeul Well Aijen hebben gezamenlijk de beoogde 7 a 8 cm

waterstanddaling conform planning voor 31 december 2015 gehaald. Inmiddels is op basis van herinterpretatie van bestaande brongegevens geconcludeerd dat beide geulen samen 11 cm waterstanddaling moeten realiseren. De restopgave wordt zo snel mogelijk in 2016 gerealiseerd.

Per saldo is het risicoprofiel van de hoogwatergeulprojecten dalend.

Prioritaire kademaatregelen	*Geld: € 0-0,1 M€* *Tijd: n.t.b* *Trend: dalend*

Dit risico houdt verband met het tijdig realiseren van de prioritaire kaden.
De werkzaamheden aan de kademaatregelen en de planstudies voor enkele clusters hebben vertraging opgelopen maar de planning voorziet nog wel in een tijdige afronding voor 31-12-2020.

Bij het waterschap Roer en Overmaas spelen geen specifieke risico's.
Waterschap Peel en Maasvallei heeft gemeld dat de geraamde kosten voor de dijkringen van werkpakket 1 (Mook, Afferden en Eiland van Bergen) en 2 (Lottum, Grubbenvorst en Neer) beduidend hoger zijn dan het beschikbare budget. In september 2015 zijn afspraken gemaakt over de wijze waarop met deze problematiek zal worden omgegaan. Voor de dijkringen van werkpakket 1 is met succes gestuurd op het nog in 2015 (8 december) nemen van de projectbesluiten Eiland van Bergen en Afferden. Het Projectbesluit Mook is aangehouden vanwege de relatie met de op te starten verkenning van de "Lob van Gennep". Gestuurd wordt op het nemen van een (mogelijk partieel) projectbesluit in 2016. Voor de dijkringen van werkpakket 2 wordt gestuurd op het nemen van de projectbesluiten in het tweede kwartaal van 2016. De totale planning sluit nog steeds, met een ruime buffer van 1,5 jaar, op de einddatum van 2020.

Per saldo is hier sprake van een dalend risico.

Tegenvallers Consortium Grensmaas (CG)	*Geld: n.t.b.* *Tijd: n.t.b.* *Trend: dalend*

Op basis van de Uitvoeringsovereenkomst heeft het Consortium Grensmaas het recht om tegenvallers in de uitvoering (notificaties) voor te leggen voor nader overleg met de convenantpartners. Met het tekenen van de Nadere Overeenkomst is een aantal hieruit voortkomende verplichtingen voor de Staat afgehandeld en zijn afspraken gemaakt over de door het Consortium Grensmaas gewenste optimalisaties. Deze optimalisaties zijn inmiddels ontwerp- en vergunningtechnisch uitgewerkt ter voorbereiding van de realisatie ervan.
NV de Scheepvaart heeft ingestemd met het herontwerp van de locatie Grevenbicht, waardoor het kan worden uitgevoerd.

Maaswerken en Vlaanderen zijn akkoord met de ontwerpwijziging van Urmond. De start van de werkzaamheden is momenteel gepland in het tweede kwartaal van 2016.
De aanleg van de visvijver in Itteren is gestart. Afhankelijk van het grondwaterniveau duurt de grindwinning tot het derde kwartaal van 2016. Daarna zal de afwerking plaatsvinden.

Per saldo is het risico dalend.

Grondverwerving natuurgronden	*Geld: c.v.* *Tijd: 0-24 maanden* *Trend: onveranderd*

Het risico is het niet kunnen realiseren van de natuurdoelstelling door het ontbreken van juridisch instrumentarium om natuurgronden niet minnelijk te kunnen verwerven. Er worden naast de lopende trajecten van minnelijke aankoop aanvullende beheersmaatregelen genomen zoals het verwerven van alternatieve gronden, oprekken van de termijn van minnelijke verwerving en mogelijk toch vestigen

van onteigeningstitels om de natuurdoelstelling desondanks zoveel mogelijk te realiseren. Dit risico geldt voor zowel Grensmaas als Zandmaas.

Het realiseren van de natuurdoelstelling Zandmaas is gericht op het verwerven van 427 ha grond. Op 31 december 2015 was 385 ha grond gerealiseerd (90%) en resteert daarmee een opgave van 42 ha (10%). Naast de minnelijke verwerving die wordt voortgezet zijn er aangepaste bestemmingsplannen voor de locaties Lomm en Baarlo (gemeente Venlo) opgesteld. Hiermee wordt het mogelijk om met versterkt juridisch instrumentarium gronden te verwerven.

Het realiseren van de natuurdoelstelling Grensmaas is gericht op het verwerven van 1208 ha grond. De einddatum hiervoor is bepaald op 31 december 2018. CG heeft in het tweede half jaar geen gronden aangekocht. Er is in totaal 1114 ha grond gerealiseerd (92%) waardoor nog een opgave van 94 ha (8%) resteert. CG gaat gestaag door met het verwerven van gronden ten behoeve van onvergraven natuur.

Uitstel oplevering CG van mijlpalen 2017, 2018 en 2024. *Geld: c.v.*
Tijd: n.t.b.
Trend: onveranderd

Met het tekenen van de Nadere Overeenkomst en de Leningovereenkomst door het Consortium Grensmaas is de hoogwaterdoelstelling voor Grensmaas en de voortgang van het Grensmaasproject veiliggesteld. Middels de door Maaswerken uitgevoerde systeem- en procestoetsen op de door CG gehanteerde planning wordt de inzet van CG gecontroleerd om deze belangrijke doelstellingen te halen. Het feit dat CG meerdere planningen hanteert (winningplanning – afzetplanning – vergunningenplanning – contractplanning) wordt zowel door de monitor KPMG als RWS Maaswerken als onwenselijk beschouwd. Met CG wordt hierover overlegd.
Het proces om de natuurdoelstelling te behalen verloopt conform planning, maar de realisatie wordt met het verstrijken van de tijd steeds lastiger, omdat de juridische instrumenten ontbreken om gronden anders dan minnelijk te verwerven.

Per saldo is de trend voor dit risico onveranderd.

Permanent rivierkundige maatregelen *Geld: € 2,4 – 6,5 miljoen*
Tijd: n.v.t.
Trend: onveranderd

De permanent rivierkundige werken bestaan sinds 2013 uit een aantal aandachtslocaties, waar de ontwikkelingen in de stabiliteit van de bodem en de oever door de Nederlandse en Vlaamse rivierbeheerders intensief worden gevolgd. In recent onderzoek is vastgesteld dat op meerdere plaatsen verhoogde stroomsnelheden voorkomen. Hierdoor zijn mogelijk additionele rivierkundige werken (vooral steenbestortingen) nodig om ongewenste erosie tegen te gaan. Bij de voortschrijdende realisatie van het Grensmaasproject ontstaat gaandeweg meer inzicht in de noodzaak voor het uitvoeren van eventuele rivierkundige maatregelen.

Vooralsnog is de trend van dit risico onveranderd.

Aanbestedingsrisico's *Geld: € 0,4 – 1,5 miljoen*
Tijd: n.v.t.
Trend: onveranderd

Het risico dat over de overeenkomst met het Consortium Grensmaas alsnog door derden of door de NMa een procedure wordt aangespannen wordt steeds kleiner. In geval de rechter de bezwaarmakers in het gelijk zou stellen, kunnen de kosten fors oplopen. De kans hierop wordt echter laag geschat. Het risico is beheerst door een goede afstemming met de Europese Commissie. Door het Consortium Grensmaas wordt op een gedegen manier gewerkt aan de operationele uitvoering van de met de Europese Commissie gemaakte afspraken over het openbaar aanbesteden van een deel van de benodigde werken ter uitvoering van het Grensmaasplan. Met het verstrijken van de tijd vermindert de kans van optreden van het risico steeds meer, indien alle partijen zich houden aan de gemaakte afspraken.

In de huidige verslagperiode is het risico onveranderd.

Diversen

Geld: € 2,2 – 6,2 miljoen
Tijd: variërend per risico
Trend: dalend

De risicocategorie "diversen" betreft voor het merendeel risico's die een kleine kans van optreden hebben, maar -indien dat onverhoopt het geval is- leiden tot aanzienlijke gevolgen voor tijd en/of geld.
Het betreft vooral:

- Mogelijke meerkosten in verband met eventuele planschade die door de overheid uitgekeerd moet worden en niet door de overheid op het Consortium Grensmaas verhaald kunnen worden. Hierbij gaat het voornamelijk om planschade op basis van de Wet ruimtelijke ordening.
    - Actueel: geen lopende dossiers.
- Mogelijke extra kosten voor de verlegging van kabels en leidingen indien de 'Nadeelcompensatieregeling verleggen kabels en leidingen in en buiten Rijkswaterstaatswerken en spoorwegwerken 1999' niet van toepassing wordt verklaard voor zelfrealisatieprojecten.
    - Actueel: geen lopende dossiers.
- Risico's door de gevolgen van kostenverhogingen in de markt.
    - Actueel: geen lopende dossiers.
- Risico's met betrekking tot grondverwerving (vergraven en niet-vergraven gronden).
    - Actueel: te vergraven gronden: diverse lopende onteigeningen
    - Actueel: niet te vergraven gronden: diverse langlopende minnelijke verwervingstrajecten.
- De restrisico's over het juridisch kader van grootschalig grondverzet, waarbij door het besluit Bodemkwaliteit een relatief stabiele situatie is ontstaan door de mogelijkheid om "grond van buiten" in de projecten te mogen toepassen. Het beleid t.a.v. het "vullen van putten" is voor de Maaswerken positief, waardoor voor dit deelaspect het risicoprofiel zich positief heeft ontwikkeld. Waakzaamheid blijft geboden door de lange looptijd van de projecten en de gevoeligheid van dit thema voor nationale en internationale wet- en regelgeving
    - Actueel: geen knelpunten verwacht.
- Gevolgen van de peilopzet in de Zandmaas dat kan leiden tot schadegevallen en maatschappelijke onrust.
    - Actueel: geen actuele knelpunten.
- Risico's gekoppeld aan het aantreffen van niet gesprongen explosieven in/op de waterbodem, die kunnen leiden tot gevolgen voor tijd en geld.
    - Actueel: geen actuele knelpunten.
- Onvoorzienbare bodemverontreinigingen van gronden die door de overheid in de projecten moeten worden ingebracht. Dit risico wordt steeds minder naarmate deze gronden met succes zijn overgedragen.
    - Actueel: geen lopende dossiers.

- Risico's gekoppeld aan de monitoring van de grondwaterstand door de werkzaamheden in de Grensmaas. Door de afspraken met Vlaanderen blijft dit een risico dat om een heldere beheersing vraagt. Dit risico zal in omvang verminderen, aangezien tot op heden nog geen nadelige gevolgen zijn gemeten.
  - Actueel: de meetgegevens laten minimale ontwikkelingen zien, die zich binnen de vooraf vastgestelde marges bewegen.

De trend is dalend, vanwege het wegvallen van een aantal kleine financiële risico's.

5.6 Prognose eindstand

In de prognose eindstand zijn de ramingen en risicoprofielen geactualiseerd.

Tabel 14 Prognose eindstand deze verslagperiode

	Raming inclusief realisatie	Risico profiel	Verwachting waarde risico's	Prognose eindstand	Beschikbaar budget
Zandmaas	388,2	0,1 – 0,4	0,2	388,4	407,2
Grensmaas	138,8	5 – 14,2*	9,3**	138,8	150,5

Bedragen in miljoen euro, *exclusief commercieel vertrouwelijke informatie
** Reeds begrepen in de raming Grensmaas.

De prognose eindstand van Zandmaas is ten opzichte van VGR 28 € 2,7 miljoen gedaald. Deze wijziging is het gevolg van diverse bijstellingen voortkomend uit nieuwe kostenramingen en bijbehorende risicosessies. Daarnaast is geld vrijgevallen (risico's en onvoorzien) door het afronden van diverse projecten.

De prognose eindstand van Grensmaas is ten opzichte van VGR 28 € 0,9 miljoen gedaald. Dit als gevolg van bijstellingen voortkomend uit risicosessies.

Bijlage 1 Afkortingenlijst

CG	Consortium Grensmaas
DCM	Delfstoffencombinatie Maasdal
DGR	Deltaplan Grote Rivieren
EZ	Ministerie van Economische Zaken
IBOI	Index Bruto Overheidsinvesteringen
IenM	Ministerie van Infrastructuur en Milieu
IKB	Interne kwaliteitsborging
KRW	Kaderrichtlijn Water
NGE	Niet-gesprongen explosieven
nHWBP	(nieuw) Hoogwaterbeschermingsprogramma
OTB	Ontwerp-Tracébesluit
POL	Provinciaal Omgevingsplan Limburg
pp	Prijspeil
RWS	Rijkswaterstaat
SCB	Systeemgerichte contractbeheersing
VGR	Voortgangsrapportage

Bijlage 2 Karakterisering Zandmaas projecten

De karakterisering van het Zandmaasproject volgens Tracébesluit (18 december 2001), aanvulling Provinciaal Omgevingsplan Limburg (POL) Zandmaas (1 februari 2002) en scope Zandmaas 2001 (december 2001) en wijziging 2006, is weergegeven in de onderstaande tabel.

Doelstellingen Zandmaasproject

- Hoogwaterbescherming, op zodanige wijze dat in 2015 de bevolking achter de kaden van de Zandmaas die aangelegd zijn in het kader van het Deltaplan Grote Rivieren, bij maatgevende afvoer 3275 m^3/s, een beschermingsniveau van $1/250^e$ per jaar wordt geboden.
- Het ontwikkelen van 556 ha natuur langs de Maas middels het uitvoeren van de projecten uit Pakket I zoals vastgelegd in het Tracébesluit Zandmaas/Maasroute en projecten in het POL-aanvulling Zandmaas.

Plangebied Zandmaas

Het zomer- en winterbed van de Maas van Maaskilometer 70 (benedenstrooms van Linne) tot en met Maaskilometer 226,5 (Hedel), aangevuld met:

- Retentiegebied Lateraalkanaal West
- Bergings- en bewerkingslocaties die buiten het winterbed kunnen liggen
- Compenserende en mitigerende maatregelen die buiten het winterbed kunnen liggen

Projecten Zandmaas Pakket I

- Kadeaanpassingen Roermond, Venlo, Gennep en Mook en Middelaar
- Retentiegebied Lateraalkanaal-West
- Hoogwatergeulen Lomm en Well-Aijen
- Rivierverruiming Belfeld, km 87-92
- Rivierverruiming Sambeek, km 109-120
- Rivierverruiming Grave, km 155-175
- Rivierverruiming Lith km 176-181
- Mitigerende maatregelen peilopzet, aanpassing bruggen en stuwen
- Compensatieplan Natuur
- Proefproject eroderende oevers
- Compensatie benedenstroomse effecten Den Bosch
- Aankoop natuurgebied Heukelomse Beek, natuurlijke oevers en 25 m oeverstroken
- Grondverwerving nevengeul Belfeld West, nevengeul Sambeek Oost
- Prioritaire kademaatregelen conform bestuurlijke overeenkomsten met waterschappen

Resultaat Zandmaas Pakket I

- Realisatie van de projecten zoals vastgelegd in het Tracébesluit Zandmaas/Maasroute en projecten in het POL-aanvulling Zandmaas (gereed eind 2015) en anderzijds het aanleggen van prioritaire waterkeringen (gereed eind 2020). Voortschrijdend inzicht heeft opgeleverd dat naast de projecten Zandmaas en Grensmaas aanvullende projecten nodig zijn om het

beschermingsniveau van 1/250e per jaar te bereiken.
- 427[12] ha natuur plus 60 ha compensatie van natuurwaarden die verloren zijn gegaan.

[12] Scopewijziging 5 maart 2013. In de Zandmaas vervalt de realisatie van de nevengeulen langs de stuwen bij Sambeek en Belfeld (samen 129 ha). De nevengeulen leveren geen bijdrage aan de hoogwaterveiligheidsdoelstelling. De overige natuurmaatregelen in de Zandmaas (fase I) blijven onderdeel van de scope. Het betreft de hoogwatergeul Lomm, de hoogwatergeul Well Aijen, de Heukelomse Beek en de natuurvriendelijke oevers. De totale scope natuur in de Zandmaas (fase I) is door de scopewijziging gedaald van 556 ha naar 427 ha.

Bijlage 3 Karakterisering Grensmaas projecten

De karakterisering van het Grensmaasproject volgens het Eindplan Grensmaas, vastgesteld door Gedeputeerde en Provinciale Staten op 21 december 2001 en het POL Grensmaas vastgesteld door Provinciale Staten op 1 juli 2005 en de ministeriële afspraken in de Vlaams-Nederlandse Verklaring met betrekking tot het uitvoeren van werken aan de Gemeenschappelijke Maas op 3 mei 2005, is weergegeven in onderstaande tabel.

Doelstellingen Grensmaasproject

- Het door rivierverruiming verlagen van de hoogwaterstanden in de Maas met als maatstaf dat uiterlijk in 2017 de gebieden die door de op basis van de Deltawet Grote Rivieren aangelegde kaden zijn beschermd een kans op overstroming hebben van 1/250e per jaar, bij een maatgevende afvoer van 3275 m^3/s.
- Het tot ontwikkeling brengen van tenminste 1000 ha natuur, waarvoor de aankoop en overdracht aan natuurbeherende instanties dan wel Rijkswaterstaat voor eind 2018 moet zijn gerealiseerd.
- Het winnen van ten minste 35 miljoen ton grind voor de nationale behoefte (provinciale taakstelling).

Plangebied Grensmaas

Het Maasdal van Maastricht tot en met Roosteren van Maaskilometer 15 tot en met Maaskilometer 55.

Projecten Grensmaas

- Uitvoeringsovereenkomst Grensmaas omvat de maatregelen: dekgrond-verwijdering (dv), stroomgeulverbreding (sv), weerdverlaging (wv), aanleg nevengeulen (ng), aanvulling plas (ap), sanering (sa), dekgrondberging (db), natuurontwikkeling (no) en kadeophoging (ka) op de volgende locaties:
  -Bosscherveld dv, db, no
  -Borgharen sv, wv, db, no
  -Itteren sv, wv, db, no
  -Aan de Maas sv, db, no
  -Meers sv, wv, db, no
  -Maasband sv, wv, ng, no
  -Urmond sv, wv, sa, no
  -Nattenhoven wv, db, ka, no
  -Grevenbicht ng, no
  -Koeweide sv, wv, db (2 delen), no
  -Visserweert sv, wv, ng, no
- Proefproject Meers : sv, wv,db, ap, no
- Vlaamse locaties (België):
  -Hochter Bampd sv, ap, no
  -Herbricht sv, no
  -Kotem sv, wv, no
  -Boertien+
- Roosteren: compensatie voor de kadeaanleg in 1996 en realiseren beschermingsniveau.
- Mitigatiemaatregelen: maatregelen ter voorkoming van significante waterstandsverhogende effecten dan wel verdroging aan Vlaamse zijde
- Rivierkundige werken (oever- en bodemverdedigingen)
- Prioritaire kademaatregelen conform bestuurlijke overeenkomsten met waterschappen

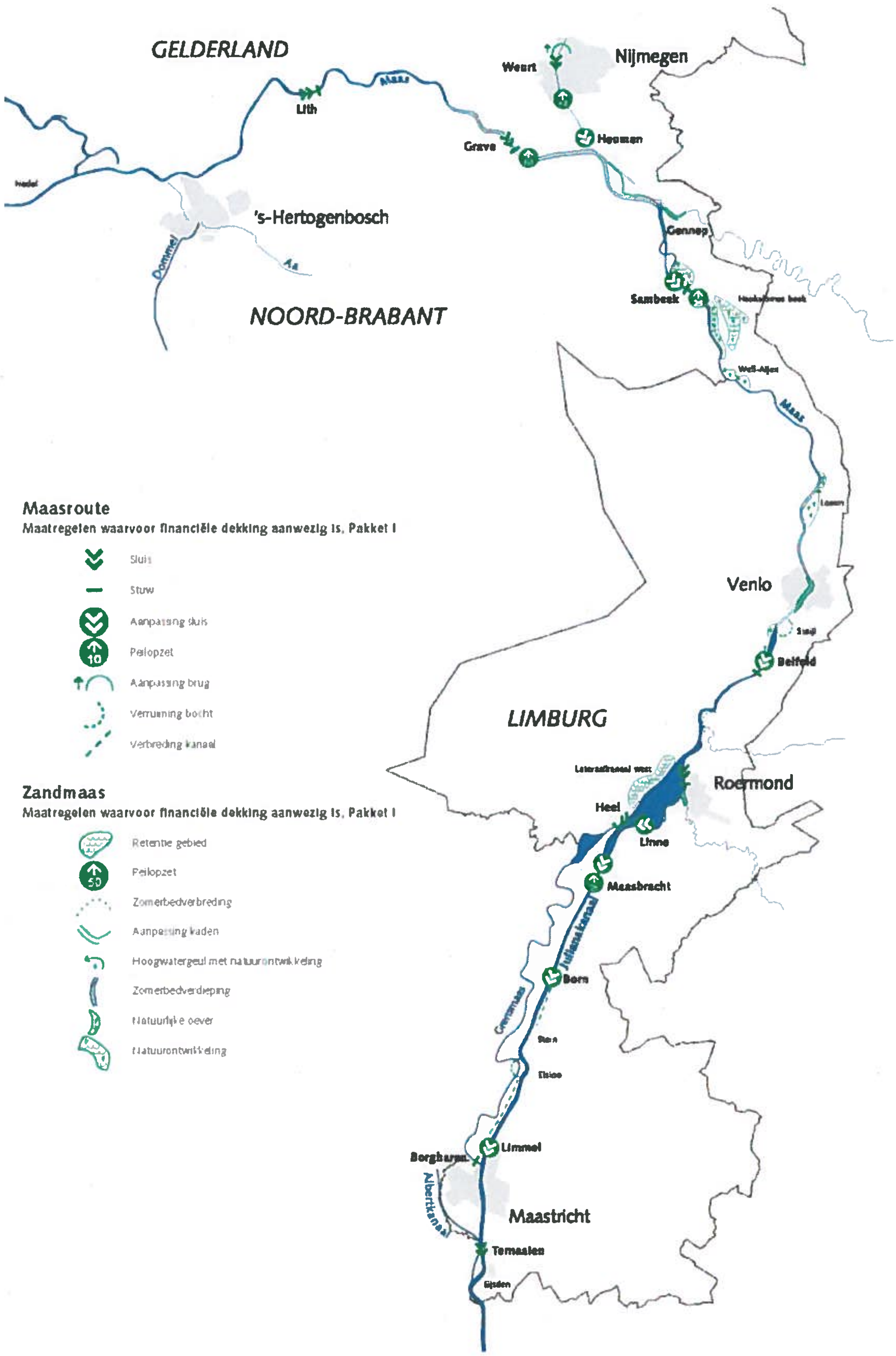
Resultaat Grensmaas

- Realisatie van de projecten conform de POL-aanvulling Grensmaas en het aanleggen van prioritaire waterkeringen (gereed eind 2020), waardoor het beschermingsniveau van

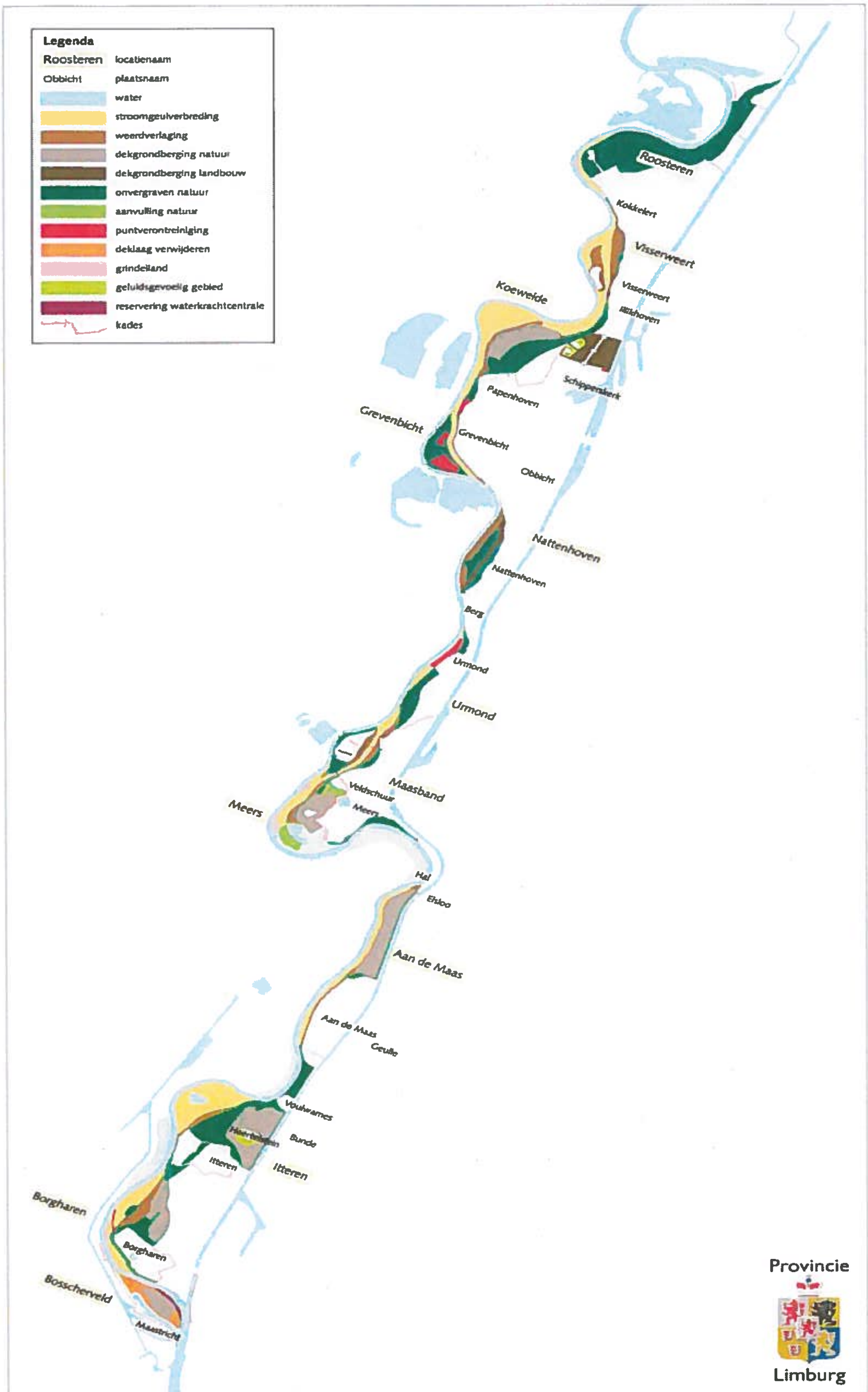
1/250e per jaar op basis van een maatgevende afvoer van 3275 m3/s zoveel als mogelijk wordt bereikt. Voortschrijdend inzicht heeft opgeleverd dat naast Zandmaas en Grensmaas aanvullende projecten nodig zijn om het beschermingsniveau te bereiken.

- Natuur aan Nederlandse zijde: 1208 ha natuur in 2018
- Delfstoffen: circa 52 miljoen ton grind.

Bijlage 4 Kaart Tracébesluit en POL Zandmaas/Maasroute

Bijlage 5 Kaart Grensmaas conform Eindplan Grensmaas

Bijlage 6 Toelichting mutaties VGR 29

In deze bijlage zijn voor Zandmaas en Grensmaas de mutaties toegelicht in het projectbudget en in de ontwikkeling van de post "Risico algemeen".

Zandmaas

Tabel 1 Mutatie projectbudget Zandmaas

	Detaillering mutatie projectbudget Zandmaas in VGR 29	€ miljoen
1	Prijsindexatie 2015	0,5
	Totale mutatie VGR 29	**0,5**

Tabel 2 Ontwikkeling van de post "Risico algemeen"Zandmaas

	Detaillering ontwikkeling van de post "Risico algemeen" Zandmaas in VGR 29	€ miljoen
	Standlijn per 1 januari 2005	**88,1**
1	Vergunningverlening en monitoring proefproject 2	-/- 1,0
	Standlijn per 1 januari 2006	**87,1**
2	Nadeelcompensatie DGR Kaden	-/- 4,3
3	Schaderegeling peilopzet Grave	-/- 7,1
4	Keringen in de Roer i.v.m. invulling Wet op de waterkering	-/- 7,5
	Standlijn per 1 januari 2007	**68,2**
5	Monitoring grondwatereffecten peilopzet Grave en Sambeek (aanwending van risico ten gunste van budget)	-/- 1,5
	Standlijn per 30 juni 2007	**66,7**
	Geen mutaties	
	Standlijn per 31 december 2007	**66,7**
	Geen mutaties	
	Standlijn per 30 juni 2008	**66,7**
	Geen mutaties	
	Standlijn per 31 december 2008	**66,7**
6	Overboeking van de restant PM-post bestemd voor de kademaatregelen van "risico algemeen"naar "budget"	-/- 8,2
	Standlijn per 30 juni 2009	**58,5**
	Geen mutaties	
	Standlijn per 31 december 2009	**58,5**
	Geen mutaties	
	Standlijn per 30 juni 2010	**58,5**
7	Overboeking van middelen bestemd voor "Sluitstukkaden"	-/- 8,8

	Detaillering ontwikkeling van de post "Risico algemeen" Zandmaas in VGR 29	€ miljoen
	Standlijn per 31 december 2010	**49,7**
8	Overboeking van middelen bestemd voor "Sluitstukkaden"	-/- 11,6
	Standlijn per 30 juni 2011	**38,1**
	Geen mutaties	
	Standlijn per 31 december 2011	**38,1**
	Geen mutaties	
	Standlijn per 30 juni 2012	**38,1**
	Geen mutaties	
	Standlijn per 31 december 2012	**38,1**
9	Overboeking vanuit "risico algemeen" naar "budget"voor Zuidgeul Well Aijen	-/- 3,0
	Standlijn per 30 juni 2013	**35,1**
	Geen mutaties	
	Standlijn per 31 december 2013	**35,1**
	Geen mutaties	
	Standlijn per 30 juni 2014	**35,1**
	Geen mutaties	
	Standlijn per 31 december 2014	**35,1**
	Geen mutaties	
	Standlijn per 30 juni 2015	**35,1**
	Geen mutaties	
	Standlijn per 31 december 2015	**35,1**

Grensmaas

Tabel 3 Mutatie projectbudget Grensmaas

Detaillering mutatie projectbudget Grensmaas in VGR 29		€ miljoen
1	Prijsindexatie 2015	0,3
	Totale mutatie VGR 29	**0,3**

Tabel 4 Ontwikkeling van de post "Risico algemeen" Grensmaas

Detaillering ontwikkeling van de post "Risico algemeen" Grensmaas in VGR 29		€ miljoen
	Standlijn per 1 januari 2006	**12,6**
	Geen mutaties	
	Standlijn per 1 januari 2007	**12,6**
	Geen mutaties	
	Standlijn per 31 december 2007	**12,6**
	Geen mutaties	
	Standlijn per 30 juni 2008	**12,6**
	Geen mutaties	
	Standlijn per 31 december 2008	**12,6**
	Geen mutaties	
	Standlijn per 30 juni 2009	**12,6**
	Geen mutaties	
	Standlijn per 31 december 2009	**12,6**
	Geen mutaties	
	Standlijn per 30 juni 2010	**12,6**
	Geen mutaties	
	Standlijn per 31 december 2010	**12,6**
	Geen mutaties	
	Standlijn per 30 juni 2011	**12,6**
	Geen mutaties	
	Standlijn per 31 december 2011	**12,6**
	Maatregeloverstijgende risico's zijn maatregelspecifiek gemaakt	-/- 12,6
	Standlijn per 30 juni 2012 (wordt per VGR 24 niet verder weergegeven i.v.m. bereiken NUL)	**0**

29e Voortgangsrapportage Zandmaas en Grensmaas

is een document van Rijkswaterstaat Programma's, Projecten en Onderhoud
Programma Maaswerken

Postadres:
Postbus 1593
6201 BN Maastricht

Bezoekadres:
Avenue Ceramique 125
Maastricht

Telefoonnummer: 043 - 387 0303
Faxnummer: 043 - 387 0359

www.rijkswaterstaat.nl/maaswerken